

Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 4

Gorchymyn Arfaethedig Cynulliad
Cenedlaethol Cymru
(Cymhwysedd Deddfwriaethol)
(Diwylliant a meysydd eraill) 2009

Adroddiad Pwyllgor
Tachwedd 2009

Cynulliad Cenedlaethol Cymru yw'r corff sy'n cael ei ethol yn ddemocrataidd i gynrychioli buddiannau Cymru a'i phobl, i ddeddfu ar gyfer Cymru ac i ddwyn Llywodraeth Cymru i gyfrif.

Gallwch weld copi electronig o'r adroddiad hwn ar wefan y Cynulliad Cenedlaethol:
www.cynulliadcymru.org

I gael rhagor o gopiâu caled o'r ddogfen hon cysylltwch â:
Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 4
Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Bae Caerdydd
CF99 1NA

Ffôn: 029 2089 8101
Ffacs: 029 2089 8021
Ebost: swyddfadeddfwriaeth@cymru.gsi.gov.uk

Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 4

Gorchymyn Arfaethedig Cynulliad
Cenedlaethol Cymru
(Cymhwysedd Deddfwriaethol)
(Diwylliant a meysydd eraill) 2009

Adroddiad Pwyllgor
Tachwedd 2009

Cynnwys

	Tudalen
Aelodau'r Pwyllgor	2
Crynodeb	3
1. Cyflwyniad	4
2. Egwyddor y Gorchymyn arfaethedig	6
3. Cwmpas y Gorchymyn arfaethedig	19

Atodiad 1: Gorchymyn Cynulliad Cenedlaethol Cymru (Cymhwysedd Deddfwriaethol)(Diwylliant a Meysydd Eraill) 2009

Atodiad 2: Memorandwm Esboniadol

Atodiad 3: Llythyr ymgynghori

Atodiad 4: Rhestr o'r ymatebion i'r ymgynghoriad

Atodiad 5: Rhestr o'r dystiolaeth lafar

Atodiad 6: Llythyr gan y Gweinidog dros Dreftadaeth

Aelodau'r Pwyllgor

Mike German (Cadeirydd)	Democratiaid Rhyddfrydol	Dwyrain De Cymru
Lorraine Barrett	Llafur	De Caerdydd a Phenarth
Bethan Jenkins	Plaid Cymru	Gorllewin De Cymru
Jonathan Morgan	Plaid Geidwadol Cymru	Gogledd Caerdydd
Joyce Watson	Llafur	Canolbarth a Gorllewin Cymru
Kirsty Williams	Democratiaid Rhyddfrydol	Brycheiniog a Maesyfed

Crynodeb

Dyma ein casgliadau a'n hargymhellion ni:

- Rydym yn cytuno mewn egwyddor y dylai'r cymhwysedd deddfwriaethol yn y meysydd a nodir yn y Gorchymyn arfaethedig gael ei drosglwyddo i'r Cynulliad Cenedlaethol.
- Rydym yn cytuno y dylai'r Gorchymyn arfaethedig fod yn berthnasol i gynghorau sir a chynghorau bwrdeistref sirol Cymru yn unig.
- Rydym o'r farn bod y geiriau 'cefnogi, gwella a hyrwyddo' ym Materion 2.1, 3.1 a 16.4 yn briodol.
- Rydym yn argymhell dileu'r geiriau 'dealltwriaeth y cyhoedd' o Fater 2.1. Hefyd, tynnwn sylw at ein sylwadau isod ynglŷn â'r eithriadau penodol mewn perthynas â'r mater hwn.
- Rydym yn fodlon gyda Mater 3.1 fel y'i drafftwyd, heblaw am ein sylwadau ar eithriadau penodol (a) a (b) yn y mater hwn.
- Rydym yn fodlon gyda Mater 16.4 fel y'i drafftwyd.
- Rydym yn argymhell dileu'r eithriadau penodol ym Materion 2.1 a 3.1 o'r Gorchymyn arfaethedig.
- Os yw Llywodraeth Cymru yn penderfynu cadw eithriad penodol (a) dan fater 3.1, rydym yn argymhell ei bod yn cael ei ddiwygio fel a ganlyn:

“This matter does not include-

removal of arrangements for the care, preservation and management of local authorities records.”

- Credwn fod yr eithriadau symudol yn Erthygl 3 y Gorchymyn arfaethedig yn briodol.

1. Cyflwyniad

Cefndir

1. Ar 15 Mehefin 2009, cyflwynodd y Gweinidog dros Dreftadaeth ("y Gweinidog") *Gorchymyn Cynulliad Cenedlaethol Cymru (Cymhwysedd Deddfwriaethol) (Diwylliant a Meysydd Eraill) 2009 arfaethedig* ("y Gorchymyn arfaethedig") a'r Memorandwm Esboniadol, yn unol â Rheol Sefydlog 22.13 a 22.14. Mae copi o'r Gorchymyn arfaethedig yn Atodiad 1 a'r Memorandwm Esboniadol yn Atodiad 2. Cafwyd datganiad gan y Gweinidog ynglŷn â'r Gorchymyn arfaethedig mewn cyfarfod llawn ar 16 Mehefin 2009.¹

2. Mewn cyfarfod ar 16 Mehefin 2009, cytunodd y Pwyllgor Busnes i gyfeirio'r Gorchymyn arfaethedig i Bwyllgor Deddfwriaeth Rhif 4 er mwyn ei ystyried yn fanwl. Cytunwyd bod rhaid i'r Pwyllgor adrodd ar y Gorchymyn arfaethedig erbyn 6 Tachwedd 2009 fan bellaf.

Cwmpas gwaith craffu'r Pwyllgor

3. Yn ein cyfarfod ar 1 Gorffennaf 2009, fe wnaethom gytno ar gynnwys ein gwaith craffu sef:

- i. ystyried egwyddorion cyffredinol y Gorchymyn arfaethedig ac a ddylid trosglwyddo'r cymhwysedd deddfwriaethol yn y meysydd a nodir ym Materion 2.1, 3.1 a 16.4 i'r Cynulliad; ac
- ii. ystyried a yw termau'r Gorchymyn arfaethedig wedi'u diffinio'n rhy eang neu'n rhy gul.

Tystiolaeth

4. Fe wnaethom gais cyffredinol am dystiolaeth a gwahodd sefydliadau allweddol i gyflwyno dystiolaeth ysgrifenedig i lywio'n gwaith. Mae copi o'n llythyr ymgynghori yn Atodiad 3. Mae rhestr o'r ymatebion i'r ymgynghoriad yn Atodiad 4.

---

¹ Cofnod y Trafodion, tudalennau [41-44], 16 Mehefin 2009

5. Fe gawsom dystiolaeth lafar gan nifer o sefydliadau, ac mae'r manylion ar gael yn Atodiad 5.
6. Cawsom gyfarfod anffurfiol gyda Phwyllgor Dethol ar Faterion Cymreig Tŷ'r Cyffredin ar 3 Tachwedd 2009 i drafod y gwaith a wnaed mewn perthynas â'r Gorchymyn arfaethedig.
7. Wrth baratoi ein hadroddiad dan Reol Sefydlog 22.21, mae'n rhaid inni ystyried, fel sy'n ymarferol rhesymol, unrhyw argymhellion a wnaed ynghylch y Gorchymyn arfaethedig, gan y canlynol:
- (i) unrhyw un o bwyllgorau eraill y Cynulliad Cenedlaethol; ac
  - (ii) unrhyw un o bwyllgorau eraill Tŷ'r Cyffredin, Tŷ'r Arglwyddi neu unrhyw Gydbwyllgor y ddau Dŷ.

Ni chafwyd unrhyw argymhellion ynghylch y Gorchymyn arfaethedig hwn.

8. Mae'r adroddiad a'r argymhellion canlynol yn cynrychioli ein casgliadau ni, ar sail y dystiolaeth a gafwyd gydol ein gwaith.

2. Egwyddor y Gorchymyn arfaethedig

Cefndir

9. Diben y Gorchymyn arfaethedig yw diwygio Rhan 1, Atodiad 5 o *Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006* ('Deddf 2006') ar drosglwyddo cymhwysedd deddfwriaethol i'r Cynulliad Cenedlaethol trwy fewnosod materion newydd i Feysydd 2 (henebion ac adeiladau hanesyddol), 3 (diwylliant) ac 16 (chwaraeon a hamdden) yr Atodlen honno.

10. Bydd y Gorchymyn arfaethedig i drosglwyddo'r cymhwysedd deddfwriaethol i'r Cynulliad Cenedlaethol yn galluogi Llywodraeth Cynulliad Cymru ("Llywodraeth Cymru"), pwyllgorau'r Cynulliad neu Aelodau Cynulliad unigol i gyflwyno cynigion deddfu, ar ffurf Mesurau'r Cynulliad, o fewn cwmpas Materion 2.1, 3.1 ac 16.4.

*Memorandwm Esboniadol*²

11. Yn y Memorandwm Esboniadol sy'n cyd-fynd â'r Gorchymyn arfaethedig, mae Llywodraeth Cymru yn datgan fod diwylliant Cymru yn rhan hanfodol o'n bywyd bob dydd³. Mae hefyd yn nodi:

"... culture is an important element of community regeneration; cultural activities are widely recognised as an essential element for developing and sustaining community cohesion; sport and recreational activities are an essential element of the health and well-being agenda; culture is an essential part of the education and development of children, young people and lifelong learning and makes an important contribution to adult skills development"⁴.

12. Mae Llywodraeth Cymru yn esbonio mai prif ddiben y Gorchymyn arfaethedig (yn unol â'r ymrwymiad yn rhaglen lywodraethu 'Cymru'n Un'⁵) yw galluogi'r Cynulliad Cenedlaethol i greu Mesurau a fydd yn "...darparu profiadau diwylliannol o'r radd flaenaf

---

² Llywodraeth Cynulliad Cymru, *Memorandwm gan Lywodraeth Cynulliad Cymru, Y Gyfraith Gyfansoddiadol: Datganoli, Cymru, Cynnig ar gyfer Gorchymyn Cymhwysedd Deddfwriaethol mewn Dwylliant a meysydd eraill*, Mehefin 2009

³ Memorandwm Esboniadol, paragraff 7

⁴ ibid

⁵ Llywodraeth Cynulliad Cymru, *Cymru'n Un: Rhaglen flaengar ar gyfer llywodraethu Cymru*, Mehefin 2007

yn well ledled Cymru gyfan trwy roi holl wasanaethau a gweithgareddau diwylliannol awdurdodau lleol ar sail statudol.”⁶. Bydd hyn, yn ei dro, yn rhoi cyfle i fwy o bobl “gyfranogi yn holl weithgareddau a gwasanaethau celf, diwylliant, chwaraeon a hamdden”.⁷ Hefyd, bydd yn helpu i sicrhau na ddylai incwm isel, cefndir na bro fod yn rhwystr i bobl rhag cael y cyfle i brofi na chymryd rhan mewn profiadau diwylliannol o’r radd flaenaf⁸.

13. Mae Llywodraeth Cymru hefyd yn gobeithio, trwy’r ddyletswydd statudol, “gwella’r gwasanaethau diwylliannol sy’n cael eu darparu gan awdurdodau lleol trwy godi’r rheini sy’n tangyflawni at lefel y rheini sy’n darparu gwasanaethau gwell.”⁹.

14. Wrth baratoi’r achos dros roi cymhwysedd deddfwriaethol i’r Cynulliad Cenedlaethol, mae Llywodraeth Cymru yn nodi “ar hyn o bryd, nid oes cyfraith sy’n rhoi dyletswydd statudol gyffredinol ar awdurdodau lleol i ddarparu gwasanaethau a gweithgareddau diwylliannol”¹⁰. Tra’n cydnabod bod cyfres o bwerau a dyletswyddau penodol yn y maes hwn¹¹ mae’n cydnabod:

“Mae’r fframwaith deddfwriaethol caniataol presennol wedi esgor ar amrywiaeth anferthol o ran ystod ac ansawdd y gwasanaethau a’r gweithgareddau diwylliannol sy’n cael eu darparu gan awdurdodau lleol ar draws Cymru”.¹²

15. Felly, mae Llywodraeth Cymru yn esbonio bod angen y Gorchymyn arfaethedig i fynd i’r afael â’r amrywiaeth hwn ar draws Cymru.¹³ Wrth fabwysiadu dull deddfwriaethol, nodir na fyddai cyflwyno canllawiau yn unig yn ddigon i gyflawni nod penodol y Gorchymyn arfaethedig.¹⁴

Sylwadau cyffredinol – tystiolaeth gan sefydliadau

16. Cafwyd cefnogaeth eang i’r Gorchymyn arfaethedig: gyda’r rhan fwyaf o’r 37 a ymatebodd i’r broses ymgynghori o blaid trosglwyddo

---

⁶ Memorandwm Esboniadol, paragraff 14

⁷ Memorandwm Esboniadol, paragraff 8

⁸ ibid

⁹ Memorandwm Esboniadol, paragraff 14

¹⁰ Memorandwm Esboniadol, paragraff 10

¹¹ ibid

¹² Memorandwm Esboniadol, paragraff 14

¹³ Memorandwm Esboniadol, paragraffau 14 - 15

¹⁴ Memorandwm Esboniadol, paragraff 15

cymhwysedd deddfwriaethol yn y meysydd a nodir yn y Gorchymyn arfaethedig i'r Cynulliad Cenedlaethol.

17. Roedd Cyngor Sir Fynwy yn cefnogi amcanion eang y Gorchymyn arfaethedig, gan ddweud bod angen mabwysiadu dull eang ar hyn o bryd, o ystyried cwmpas ac amrywiaeth y gweithgareddau diwylliannol sy'n cael eu cyflenwi gan awdurdodau lleol, a'r ffaith fod cymaint ohonynt yn drawsbynciol.¹⁵

18. Wrth gefnogi'r Gorchymyn arfaethedig, dywedodd Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy ei fod yn cytuno'n gryf â'r nod o godi proffil gweithgareddau diwylliannol, a phwysleisiodd fod hyrwyddo gwasanaethau diwylliannol yn ffordd allweddol o ddenu cynulleidfaoedd newydd a, thrwy hynny, denu mwy i gymryd rhan".¹⁶

19. Roedd Fforwm Crefft Cymru o blaid rhoi rhagor o bwerau i'r Cynulliad wella mynediad i brofiadau diwylliannol, neu lywio eraill i ddarparu a gwella'r cyfleoedd i ddinasyddion gael y profiadau hyn.¹⁷ Ychwanegodd:

"Since Local Authorities have a reach to every part of Wales the ability of the Assembly to require action by them ... is sensible. It has to be recognised that existing involvement by local Authorities in the field that concerns FfCC is very variable and also differs often according to the particular art forms."¹⁸

20. Awgrymodd Comisiynydd Plant Cymru y byddai rhoi dyletswydd statudol ar awdurdodau lleol yn helpu i sicrhau mynediad cyfartal i weithgareddau hamdden a diwylliannol ledled Cymru. Dywedodd hefyd:

"Any improvement in the provision of cultural and recreational activities could potentially contribute to the Welsh Assembly Government's aim of reducing child poverty."¹⁹

21. Nid oedd Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru (CLILC) yn gwrthwynebu'r Gorchymyn arfaethedig, ac roedd yn cydnabod bod

---

¹⁵ Cyngor Sir Fynwy, Tystiolaeth Ysgrifenedig, CD32

¹⁶ Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy, Tystiolaeth Ysgrifenedig, CD27

¹⁷ Fforwm Crefft Cymru, Tystiolaeth Ysgrifenedig, CD14

¹⁸ ibid

¹⁹ Comisiynydd Plant Cymru, Tystiolaeth Ysgrifenedig, CD29

dymuniad Llywodraeth y Cynulliad i gael cymhwysedd deddfwriaethol mewn diwylliant, chwaraeon, hamdden a meysydd eraill yn cyd-fynd â'i dull strategol o ddatblygu polisiau ar hyn o bryd.²⁰ Roedd hefyd yn croesawu'r ffaith fod y Gorchymyn arfaethedig yn rhoi pwyslais ar rôl ganolog awdurdodau lleol wrth ddarparu gweithgareddau diwylliannol a chelfyddydol yn gyffredinol yn ogystal â chwaraeon a hamdden, ac yn cefnogi'i nod o wella ansawdd a chwmpas y ddarpariaeth, a'r pwyslais ar roi mynediad cyfartal i bawb.²¹

22. Er hynny, roedd gan CLILC rywfaint o amheuaeth ynghylch amseriad y Gorchymyn arfaethedig, gan ddweud:

“The Association does not believe that the current economic climate and the state of public finances are conducive to placing a statutory obligation on local authorities in relation to culture, the arts, sport and recreation.”²²

23. Pwysleisiodd CLILC y pwynt hwn pan y'i holwyd²³ gan awgrymu atebion gwahanol i'r dull deddfwriaethol. Roeddent yn cynnwys ystyried cytundebau canlyniadau, a fyddai'n cael eu defnyddio i sicrhau bod llywodraeth leol yn atebol am ei ddarpariaeth gwasanaethau ledled sawl maes, a defnyddio fframwaith mesur perfformiad.²⁴

24. Er bod Cymdeithas Prif Weithredwyr ac Uwch-reolwyr Awdurdodau Lleol Cymru (SOLACE) yn cefnogi egwyddor gyffredinol y Gorchymyn arfaethedig, roeddynt yn adleisio safbwynt CLILC, gan awgrymu:

“The ongoing development of a framework for outcome agreements, which focus on the outcomes delivered for citizens and communities as the critical success factor, may be a better mechanism than legislation to encourage improvements in cultural services and activities.”²⁵

---

²⁰ Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru, Tystiolaeth Ysgrifenedig, CD36

²¹ Cofnod y Trafodion, paragraff [120], 24 Medi 2009, Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 4

²² Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru, Tystiolaeth Ysgrifenedig, CD36

²³ Cofnod y Trafodion, paragraff [122], 24 Medi 2009, Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 4

²⁴ Cofnod y Trafodion, paragraffau [134 a 135], 24 Medi 2009, Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 4

²⁵ SOLACE, Tystiolaeth Ysgrifenedig, CD23

25. Aethant ymlaen i ddweud:

“... a new cultural duty would not confer any statutory enabling powers that local authorities do not already have. Further legislation in the current economic situation would be inappropriate at the present time and disproportionate, in terms of costs and additional pressure on existing resources, to the benefits it would achieve.”²⁶

26. Roedd y Gymdeithas Rhagoriaeth mewn Gwasanaeth Cyhoeddus (APSE) yn cefnogi amcanion canmoladwy'r Gorchymyn i wella'r gwasanaethau diwylliannol sy'n cael eu darparu gan awdurdodau lleol dros amser, a chodi'r rhai sy'n cyflawni'n wael i'r un safon â'r goreuon.²⁷ Serch hynny, roedd rhai o'r aelodau'n credu bod y Gorchymyn arfaethedig braidd yn gyfyng, ac y dylid datblygu'r cysylltiadau ag Iechyd, Lles a Diwylliant ymhellach. Ar y llaw arall, roedd eraill o'r farn ei fod yn rhy eang o safbwynt yr holl feysydd gwahanol y mae'n ceisio'u cwmpasu (o archaeoleg i chwaraeon), yn enwedig o gofio eu bod yn ceisio sicrhau canlyniadau gwahanol²⁸.

27. Fodd bynnag, o holi APSE am y gwrthdaro hwn, dywedwyd:

“It was not a conflict, as such; it was more about the fact that we thought that the sport and recreation matter could be widened to fit in more with the health and wellbeing agenda and that the three matters were hitting different objectives and different outcomes.”²⁹

Sylwadau ar agweddau penodol – tystiolaeth gan sefydliadau

28. Mae'r Gorchymyn arfaethedig yn cwmpasu swyddogaethau awdurdodau lleol yn y tri maes perthynol sydd eto â'u stamp unigol eu hunain, sef: henebion ac adeiladau hanesyddol, diwylliant a chwaraeon a hamdden.³⁰ O ganlyniad, gwnaeth amrywiaeth o sefydliadau fynegi barn yng nghyd-destun eu meysydd diddordeb penodol nhw. Yn arbennig, soniodd llawer ohonynt am yr anawsterau sy'n bodoli ar hyn

²⁶ SOLACE, Tystiolaeth Ysgrifenedig, CD23

²⁷ Y Gymdeithas Rhagoriaeth mewn Gwasanaeth Cyhoeddus (APSE), Tystiolaeth Ysgrifenedig, CD24

²⁸ *ibid*

²⁹ Cofnod y Trafodion, paragraff [99], 1 Hydref 2009, Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 4

³⁰ Meysydd 2, 3 ac 16, Atodlen 5, Deddf Llywodraeth Cymru 2006.

o bryd o ran darpariaeth yn eu meysydd unigol nhw. Mae paragraffau 29 i 39 yn trafod hyn yn fanylach.

29. Wrth roi sylwadau ar Faterion 2.1 a 3.1, dywedodd y Cyngor Archaeoleg Brydeinig ei fod yn:

“... strongly supports the general principle of legislative competence in these areas for the National Assembly of Wales. We believe there will be considerable public benefit in employing these powers to support consistent standards and improvement in local authorities, encouraging greater public enjoyment, access to and engagement with the historic environment and historic collections in museums, galleries and archives. Such beneficial improvements will bring financial implications that should be recognised.”³¹

30. Wrth gefnogi'r egwyddor gyffredinol o drosglwyddo'r cymhwysedd deddfwriaethol i'r Cynulliad Cenedlaethol, dywedodd Ymddiriedolaeth Archaeolegol Dyfed y byddai hyn yn sbarduno awdurdodau lleol i hyrwyddo ac annog mwy o'r cyhoedd i ymgysylltu â'r amgylchedd hanesyddol.³²

31. Roedd Cyngor Celfyddydau Cymru yn credu na fyddai amcanion penodol y Gorchymyn arfaethedig yn bosibl heb ddeddfwriaeth:

“We do not believe that a voluntary approach - rather than statutory legislation - would achieve the desired outcomes.

... the non-statutory framework means that there are wide variances across different local authorities in the range and quality of activity provided. There is no current obligation on local authorities to address this.

... What is statutory will get done. Without this obligation, arts and culture will be pushed to the margins.”³³

32. Cafwyd cyfeiriadau pellach at broblemau'r sefyllfa bresennol gan

---

³¹ Y Cyngor Archaeoleg Brydeinig, Tystiolaeth Ysgrifenedig, CD18

³² Ymddiriedolaeth Archaeolegol Dyfed, Tystiolaeth Ysgrifenedig, CD13

³³ Cyngor Celfyddydau Cymru, Tystiolaeth Ysgrifenedig Atodol, CD35

Gymdeithas Celfyddydau Perfformio Cymru:

“Arts groups are only too well aware that as provision is currently discretionary and not mandatory, it can be reduced, compromised or withdrawn at times of financial pressure. We agree with the view that culture should not be an add-on and should be part of the fabric of Welsh society. Therefore we see this Order and the resulting legislation as something which will introduce that notion for the first time and give the provision of culture and artistic activity a deserved status alongside health and education.”³⁴

33. Cyfeiriodd llawer o'r sefydliadau at natur ganiataol y fframwaith deddfwriaeth bresennol, a'r problemau sy'n gysylltiedig â hynny. Yn ôl Amgueddfa ac Oriel Gwynedd:

“The current permissive statutory position in relation to local authority cultural services has been woefully inadequate to date. We would welcome the raised profile of cultural activities and increased recognition of the contribution cultural services can make to cross cutting agendas on a national and local level.”³⁵

34. Dyma oedd barn Ffederasiwn Amgueddfeydd ac Orielau Cymru:

“... for too long there has been a slow erosion of provision where it is provided. We hope that the provisions of the LCO will mean better support for museums and galleries in Wales.”³⁶

35. Mynegodd Asiantaeth Ffilm Cymru rai pryderon am y sefyllfa bresennol hefyd:

“It is our experience that all local authorities are not equal in this area, which currently leads to a post-code lottery as to cultural provision with some areas being much more strongly supported than others. In this regard, the proposed enhanced powers for the Assembly [are] welcome - to ensure that cultural provision is available through the support of local authorities throughout all of Wales - especially at a time when the impact of the recession

---

³⁴ Cymdeithas Celfyddydau Perfformio Cymru, Tystiolaeth Ysgrifenedig, CD16

³⁵ Amgueddfa ac Oriel Gwynedd, Tystiolaeth Ysgrifenedig, CD20

³⁶ Ffederasiwn Amgueddfeydd ac Orielau Cymru, Tystiolaeth Ysgrifenedig, CD12

and associated public spending cuts may lead to an increased focus on public services being cut back further in the cultural sphere.”³⁷

36. Yn yr un modd, roedd Cymdeithas yr Amgueddfeydd yn gweld y Gorchymyn arfaethedig fel cyfle i ddiogelu casgliadau a gwasanaethau'r amgueddfeydd trwy eu gwarchod yn well rhag toriadau mewn ariannu, a datblygu'r gwasanaethau hyn ymhellach. Byddai hyn yn ei dro yn gwella'r ddarpariaeth ddiwylliannol sy'n is na'r safon mewn rhai rhannau o Gymru ar hyn o bryd.³⁸

37. Wrth sôn yn benodol am Fater 16.4, dywedodd Cymdeithas Chwaraeon Cymru:

“sport and recreation have been severely disadvantaged over the years. Lack of accessible, affordable and quality facilities has resulted in a decrease in regular sporting and recreational activities, which in turn, has led to an unfit population. This inevitably will have major health implications in the future...

It is our view, that the National Assembly for Wales must have legislative powers which underpin the functions of local authorities in "the support, improvement and promotion of sport and recreational activities". It is also, in our opinion, important that these legislative powers are linked to standards”.³⁹

38. Esboniodd Cyngor Chwaraeon Cymru pam ei fod yn cefnogi egwyddor y Gorchymyn arfaethedig:

“Not only is there differential provision throughout Wales, but differential rates of participation. If we are to improve that situation and its contribution to health, wellbeing and social inclusion, we believe that this area of activity needs to be given higher priority through a statutory measure rather than just through a discretionary measure. Therefore, in principle, we are very supportive of it. However, we do believe that it needs to be underpinned by standards.”⁴⁰

---

³⁷ Asiantaeth Ffilm Cymru, Tystiolaeth Ysgrifenedig, CD33

³⁸ Cymdeithas yr Amgueddfeydd, Tystiolaeth Ysgrifenedig, CD26

³⁹ Cymdeithas Chwaraeon Cymru, Tystiolaeth Ysgrifenedig, CD15

⁴⁰ Cofnod y Trafodion, paragraff [5], 24 Medi 2009, Pwyllgor Deddfwriaeth No.4

39. Dywedodd y Cyngor Chwaraeon y byddai llawer o awdurdodau lleol yn rhoi blaenoriaeth i wasanaethau gorfodol yn hytrach na rhai dewisol mewn cyfnod o gyni economaidd⁴¹. Tra'n cytuno mai deddfwriaeth yw'r ffordd orau o gyflawni nod y Llywodraeth o wella'r gwaith o gyflenwi profiadau o safon⁴², ni ddylid ei hystyried fel yr unig ateb.⁴³ Dywedodd y Cyngor y byddai deddfwriaeth yn:

“... put duties on local authorities in particular to look at the issues, not just of provision, but opportunities and participation, the work of their sports development teams, how they join up together, how they involve their countryside departments and how they work with education on after-school activities. So, it is very much about looking at what opportunities can and should be created locally.”⁴⁴

Gwasanaethau statudol neu anstatudol – tystiolaeth gan sefydliadau

40. Fel y gwelir o'r dystiolaeth y cyfeirir ati uchod, un o'r materion a godwyd oedd y dulliau gwahanol o drin a thrafod gwasanaethau statudol ac anstatudol mewn sefyllfa economaidd anodd. Cyfeiriodd nifer o sefydliadau at effaith gadarnhaol deddfwriaeth o ran gwella'r ddarpariaeth gwasanaethau llyfrgelloedd. Trafodir y materion hyn ym mharagraffau 41 i 46 isod.

41. Nododd Cyngor Archaeoleg Brydeinig Cymru:

“... museums are non-statutory, and you would not believe the number of times I have sat around a table and heard other colleagues say 'In times of crisis, let us just focus on the statutory provision, not on non-statutory services'. I have seen what happened to libraries when they became statutory services, with standards being raised. This legislation will ensure that local authorities see museums as essential services and are statutorily obliged to provide them or support them with funding.”⁴⁵

---

⁴¹ Cofnod y Trafodion, paragraff [28], 24 Medi 2009, Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 4

⁴² Cofnod y Trafodion, paragraffau [32-33], 24 Medi 2009, Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 4

⁴³ Cofnod y Trafodion, paragraff [35]. 24 Medi 2009, Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 4

⁴⁴ ibid

⁴⁵ Cofnod y Trafodion, paragraff [36], 1 Hydref 2009, Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 4

42. Soniodd Cymdeithas y Prif Lyfrgellwyr am fanteision *Deddf Llyfrgelloedd Cyhoeddus ac Amgueddfeydd 1964*, gan ddweud:

“... the Act does a lot to support the public libraries service. It allows for a significant degree of interpretation, enabling services to be flexible and adaptive. However, its main effect is to enshrine library services’ statutory requirements. In many cases, the perception is that that provides some protection against budgetary reductions in local authorities.”⁴⁶

43. Aeth Cymdeithas y Prif Lyfrgellwyr ati i ymhelaethu, gan ddweud:

“... statutory status allows you to defend your service position. It is fairly important, especially from the public libraries’ perspective, to have that statutory reinforcement.”⁴⁷

44. Er hynny, pwysleisiodd CLILC:

“Making a service statutory does not necessarily save it. It is the level of that statutory basis that is all-important.”⁴⁸

45. Aeth CLILC ymlaen i gydnabod pwysigrwydd y ddarpariaeth statudol gan ddweud ynglyn â’r grŵp prif swyddogion hamdden:

“None of them are opposed to statutory provision; the general wish is that we could wind the clock back and have statutory provision five, six or even 10 years ago. We would be in a stronger position now if we had that protectionism, if you want to call it that.”⁴⁹

46. Teimladau digon tebyg oedd gan Gymdeithas yr Amgueddfeydd hefyd:

“The problem with non-statutory services is that they are always at risk. I realise that statutory status would not protect us completely, but if the choice is between cutting statutory and non-statutory services, the non-statutory ones will always be in

---

⁴⁶ Cofnod y Trafodion, paragraff [164], 8 Hydref 2009, Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 4

⁴⁷ Cofnod y Trafodion, paragraff [184], 8 Hydref 2009, Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 4

⁴⁸ Cofnod y Trafodion, paragraff [167], 24 Medi 2009, Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 4

⁴⁹ *ibid*

the firing line, particularly given that museums are often in directorates alongside organisations such as schools, which have very definite funding needs ...Having statutory status would mean that core funding would have to be addressed better than it is for non-statutory services.⁵⁰

Yr egwyddorion cyffredinol – tystiolaeth gan y Gweinidog

47. Wrth esbonio'r angen am deddfwriaeth, dywedodd y Gweinidog fod y Gorchymyn arfaethedig yn cydnabod cyfraniad pwysig gweithgareddau diwylliannol yng Nghymru, a'r angen am lawer mwy o gysondeb rhwng awdurdodau lleol:

"... culture is not a luxury. Cultural activities are widely recognised as essential elements for achieving community cohesion, for example, and sports and recreational activities are essential to the health and wellbeing agenda. Although local authorities have powers in relation to cultural provision, they are permissive at the moment, with the exception of the public right of access to the historical environment, which come under local authority control, library services, parkland services and the provision of allotments...However, the rest are permissive and the Government believes that such provision should come under the statutory duties of local government. Although there are plenty of examples of good practice throughout Wales, practice is not consistent, and it is that consistency—not uniformity—that we are looking for. That is why we think that it is important. It also fulfils one of the 'One Wales' pledges⁵¹.

48. Pwysleisiodd y Gweinidog pa mor bwysig yw'r cysylltiad rhwng diwylliant ac adfywio cymunedol:

"On a basic level, I think that it is becoming accepted that cultural activity is at the heart of any healthy community. It is acknowledged now to be an essential component of the regeneration of any community that has seen its fortunes dip and deteriorate ... In the Government's view, cultural activities ... are essential components and everybody should be able to

---

⁵⁰ Cofnod y Trafodion, paragraff [178], 8 Hydref 2009, Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 4

⁵¹ Cofnod y Trafodion, paragraff [10], 8 Hydref 2009, Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 4

access them, irrespective of where they live and the kind of community in which they happen to live".⁵²

49. Awgrymodd y Gweinidog fod darpariaethau anghyson wedi dod i'r amlwg am nad yw'r system bresennol yn addas i bawb. Un ffordd o wella pethau, meddai, yw trwy osod dyletswydd statudol ar awdurdodau lleol er mwyn iddynt deimlo rheidwydd i ystyried darpariaeth o'r fath.⁵³

50. Dywedodd y Gweinidog nad mater o drosglwyddo cymhwysedd er ei fwyn ei hun oedd dilyn y trywydd deddfwriaethol⁵⁴, ac mai diben y Gorchymyn yw sicrhau pwerau i weithredu ymrwymiad 'Cymru'n Un'.⁵⁵

51. Pan gafodd y Gweinidog ei holi am ddull gweithredu amgen trwy ddefnyddio 'cytundebau canlyniadau', dywedodd na ddylai'r dull canlyniadau sy'n cael ei defnyddio mewn meysydd eraill gyda llywodraeth leol fod yn anghyson â'r ddyletswydd statudol hon.⁵⁶

52. Ar ben hynny, roedd y Gweinidog yn teimlo na fyddai canllawiau statudol yn ddigon i gyflawni amcanion⁵⁷ y Gorchymyn arfaethedig, ac mai cyflwyno dyletswydd statudol yw'r ffordd orau o gyrraedd y nod."⁵⁸

Egwyddor gyffredinol y Gorchymyn arfaethedig - ein barn ni

53. Rydym wedi ystyried sylwadau'r Gweinidog. Yn arbennig, rydym yn cydnabod tystiolaeth y Gweinidog, a'r sefydliadau, sy'n dangos bod y ddarpariaeth ddiwylliannol yn amrywio ar draws awdurdodau lleol Cymru. Rydym yn cytuno gyda'r Gweinidog mai'r ffordd orau o fynd i'r afael â'r mater yw deddfu a thrwy Fesur arfaethedig; fe fydd yn gwella cysondeb y gwasanaethau diwylliannol sy'n cael eu darparu i gymunedau lleol ac yn sicrhau bod cyfleoedd i bawb gymryd rhan. Rydym hefyd yn ystyried bod dull deddfwriaethol yn briodol oherwydd, fel y soniodd y Gweinidog ac eraill, mae diwylliant yn rhan annatod o fywyd bob dydd yng Nghymru a'i fod yn bwysig i iechyd a lles cyffredinol ein bröydd ni.

⁵² Cofnod y Trafodion, paragraff [45], 8 Gorffennaf 2009, Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 44

⁵³ Cofnod y Trafodion, paragraff [16], 8 Hydref 2009, Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 4

⁵⁴ Cofnod y Trafodion, paragraff [12], 8 Gorffennaf 2009, Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 4

⁵⁵ ibid

⁵⁶ Cofnod y Trafodion, paragraff [16], 8 Hydref 2009, Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 4

⁵⁷ Cofnod y Trafodion, paragraff [17], 8 Gorffennaf 2009, Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 4

⁵⁸ Cofnod y Trafodion, paragraff [12], 8 Hydref 2009, Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 4

54. Rydym yn cytuno mewn egwyddor y dylai'r cymhwysedd deddfwriaethol yn y meysydd a nodir yn y Gorchymyn arfaethedig gael ei drosglwyddo i'r Cynulliad Cenedlaethol.

55. Sylwyd bod llawer o ymatebwyr wedi cyfeirio at yr angen i sicrhau bod y ddyletswydd ddiwylliannol yn cael ei hariannu'n briodol. Er hynny, credwn fod hwn yn fater i'r Mesur dilynol a ddaw yn sgil trosglwyddo'r cymhwysedd deddfwriaethol i'r Cynulliad Cenedlaethol.

56. Cawsom hefyd dystiolaeth benodol ynghylch geiriad Materion 2.1, 3.1 ac 16.4, ac rydym yn trafod hyn yn adran 3.

3. Cwmpas y Gorchymyn arfaethedig

Diffiniad o awdurdodau lleol - tystiolaeth gan sefydliadau

57. O dan dermau'r Gorchymyn arfaethedig, mae awdurdodau lleol yn cyfeirio at gynghorau sir a chynghorau bwrdeistref sirol Cymru.

58. Awgrymodd Amgueddfa Cymru y dylai'r ddyletswydd ddiwylliannol gynnwys parciau cenedlaethol hefyd, o ystyried ei gwaith gyda Pharc Cenedlaethol Arfordir Penfro.⁵⁹

Diffiniad o awdurdodau lleol – tystiolaeth gan y Gweinidog

59. Pan ofynnwyd i'r Gweinidog pam nad oedd y Gorchymyn yn berthnasol i gynghorau cymuned, dywedodd mai awdurdodau lleol sy'n bennaf gyfrifol am gyflawni'r prif swyddogaethau yn y maes hwn⁶⁰. Mewn llythyr i'r pwyllgor, ychwanegodd y Gweinidog:

“There is no legislative reason that community councils could not be included. Indeed I recognise the point made by the Committee that community councils play a role in cultural provision. However not all parts of Wales have community councils. A Measure that places a statutory obligation on community councils would create an inequality for those areas and citizens without councils.

Furthermore, the One Wales commitment relates to placing a statutory obligation on *local authorities*, referring to county and county borough councils in Wales. As the Proposed Order is only seeking competence in order to implement the One Wales commitment, a policy decision was taken to apply the competence to county and county borough councils only.⁶¹”

60. O ran cynnwys Awdurdodau'r Parciau Cenedlaethol o fewn cwmpas y Gorchymyn arfaethedig, dywedodd y Gweinidog nad oedd bwriad yn 'Cymru'n Un' i'w cynnwys, ac na fyddai'n fuddiol eu cynnwys

---

⁵⁹ Amgueddfa Cymru, Tystiolaeth Ysgrifenedig CD21

⁶⁰ Cofnod y Trafodion, paragraff [88], 8 Gorffennaf 2009, Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 4

⁶¹ Llythyr gan Alun Ffred Jones AC, Y Gweinidog dros Dreftadaeth, 17 Medi 2009 (Atodiad 6)

gan fod y GCD arfaethedig yn ymwneud yn benodol â'r pwerau sydd gan awdurdodau lleol wrth gyflawni dyletswyddau diwylliannol.⁶²

Diffiniad o awdurdodau lleol - ein barn ni

61. Rydym wedi ystyried sylwadau'r Gweinidog ac **rydym yn cytuno y dylai'r Gorchymyn arfaethedig fod yn berthnasol i gynghorau sir a chynghorau bwrdeistref sirol Cymru yn unig.**

Geiriad cyffredinol Materion 2.1, 3.1 ac 16.4 - tystiolaeth gan sefydliadau

62. Awgrymodd nifer o sefydliadau bod y geiriau 'cefnogi, gwella a hyrwyddo' ym Materion 2.1, 3.1 ac 16.4 y Gorchymyn arfaethedig yn rhy wan ac angen eu cryfhau gan nad ydynt yn cwmpasu 'annog cydweithredu', 'cymryd rhan', 'darparu', 'diogelu' a chyfle cyfartal. Mae paragraffau 63 i 70 yn trafod hyn ymhellach.

63. Gan fod y byd celfyddydol mor eang ac amrywiol, dywedodd Cyngor Celfyddydau Cymru ei bod yn annhebygol fod gan bob awdurdod lleol arbenigedd proffesiynol ym mhob maes celfyddydol ac y byddai dull cydweithredol rhwng awdurdodau lleol a phartneriaid eraill yn rhannu gwybodaeth, arbenigedd ac adnoddau⁶³. Hoffai Cyngor y Celfyddydau weld y geiriad 'cydweithio rhwng awdurdodau lleol' yn cael ei gynnwys yn y Gorchymyn arfaethedig⁶⁴.

64. Roedd Cyngor y Celfyddydau hefyd yn poeni nad yw'r Gorchymyn arfaethedig yn cynnwys unrhyw gyfeiriad at gymryd rhan:

"In the legislation as currently drafted there is nothing about participation. There is a great deal about provision, support, improvement and promotion, but something that encourages participation in the arts would be very important for this piece of legislation."⁶⁵.

65. Yn arbennig, roedd Cyngor y Celfyddydau yn teimlo bod diffinio swyddogaethau awdurdodau lleol yn nhermau 'cefnogi, gwella a hyrwyddo' yn rhy gyfyngedig ac nad yw'n mynd i'r afael yn ddigonol â

⁶² Cofnod y Trafodion, paragraffau [51 a 53], 8 Hydref 2009, Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 4

⁶³ Cyngor Celfyddydau Cymru, Tystiolaeth Ysgrifenedig Atodol, CD35

⁶⁴ Cofnod y Trafodion, paragraff [93], 24 Medi 2009, Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 4

⁶⁵ Cofnod y Trafodion, paragraff [99], 24 Medi 2009, Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 4

chyfraniad pobl at weithgareddau artistig ⁶⁶. Yn hytrach, roedd hi'n well gan y Cyngor:

“...an amended wording that talked of “...the support, improvement and promotion of, and encouragement of the participation in, the activities of...”⁶⁷.

66. Roedd Amgueddfa ac Oriel Gwynedd hefyd yn teimlo bod:

“... the wording of 'to support, improve and promote...' museums, galleries, arts and crafts and other cultural activities and projects is too weak. A sentence such as 'that would safeguard and build upon existing provision' should also be included to acknowledge the existing patchy nature of service provided by Local Authorities and ensure that those that have a good service do not decline to a minimum standard.”⁶⁸

67. Awgrymodd y Gronfa Gelf y gellid diwygio Mater 3.1:

“... to include an explicit commitment for local authorities to protect museums, galleries and libraries and their collections. We are concerned some local authorities may use the new powers to unnecessarily rationalise and restructure cultural institutions under their control, which may result in more communities missing out on convenient, direct access to local cultural services.”⁶⁹

68. Gan nad yw'r Gorchymyn arfaethedig yn cyfeirio'n benodol at annog awdurdodau lleol i weithio mewn partneriaeth, roedd yn credu y dylid ei ddiwygio i wneud yr ymrwymiad hwn yn fwy clir.⁷⁰

69. Roedd Cyngor Chwaraeon Cymru yn credu y gellid gwella'r geiriad i roi rhwymedigaeth statudol ar awdurdodau lleol i ddarparu cyfleusterau hamdden a chwaraeon. Dywedodd:

“... would like to see the current wording strengthened; namely so there is a statutory obligation on local authorities to ensure

---

⁶⁶ Cyngor Celfyddydau Cymru, Tystiolaeth Ysgrifenedig Atodol, CD35

⁶⁷ ibid

⁶⁸ Amgueddfa ac Oriel Gwynedd, Tystiolaeth Ysgrifenedig CD20

⁶⁹ Y Gronfa Gelf, Tystiolaeth Ysgrifenedig CD30

⁷⁰ ibid

there is provision of sport and recreational activities, and not just support, improve and promote them. We believe that the local authority should be accountable for such provision.

...

We therefore welcome the fact that the Welsh Order refers to sport and recreational *activities*, thereby encompassing the principles of sport development. This allows for local authorities to act as an enabler as well [as] a provider.

...

Matter 16.4 does not, however, fully take account of the aim of the *One Wales* commitment; increasing access to and participation in activities, and encouraging co-operation between partners is missing. We would like to see that these two aspects are reflected. This would strengthen the Order.”⁷¹

70. O ran cynnwys materion yn ymwneud â chyfle cyfartal yn y Gorchymyn arfaethedig, dywedodd y Gymdeithas Genedlaethol i Blant Byddar ei bod yn bwysig sicrhau nad yw anabledd yn rhwystro pobl rhag cymryd rhan mewn gweithgaredd diwylliannol.⁷²

Geiriad cyffredinol 2.1, 3.1 and 16.4 – tystiolaeth gan y Gweinidog

71. Pan holwyd y Gweinidog ynglŷn â’r pwyntiau hyn, dywedodd fod y geiriau cyffredol ‘cefnogi, gwella a hyrwyddo’ eisoes yn cwmpasu’r holl awgrymiadau a gafwyd am eiriau neu gymalau ychwanegol. Meddai:

“Those terms have been used to link specifically with local authority functions, such as planning, consultation, collaboration, co-operation and promotion of arts and other cultural activities. That is what local authorities do, and it has been drafted in such a way as to ensure that the competence provided will enable the policy aims of the One Wales Government to be achieved”⁷³.

---

⁷¹ Cyngor Chwaraeon Cymru, Tystiolaeth Ysgrifenedig, CD31

⁷² Y Gymdeithas Genedlaethol i Blant Byddar, Tystiolaeth Ysgrifenedig, CD6

⁷³ Cofnod y Trafodion, paragraff [72], 8 Gorffennaf 2009, Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 4

72. Cyfeiriodd cynghorydd cyfreithiol y Gweinidog at hyblygrwydd y geiriau hyn, a'r problemau sy'n gysylltiedig â nodi union swyddogaethau yn y Gorchymyn arfaethedig:

"... we have kept to the normal meaning of the words 'support', 'improvement' and 'promotion', as that allows flexibility to look at which local authority's functions support, promote or improve the various cultural areas. If we were to try to specify exactly which functions, we would narrow the powers to such an extent that, if we wanted to bring a local authority function that we had not previously picked up within the competence, we would be precluded from doing so because it had not been included within the definition. That is why we have not defined those three words."⁷⁴.

73. Wrth ei holi ymhellach ynglŷn ag ystyr y geiriau hyn, dywedodd y Gweinidog:

"I would have thought that the word 'improve' suggests that we are looking for something better in the future. It is not there to set whatever is in place in stone, and certainly not to reduce what exists. The words 'improve' and 'promote' will allow plenty of scope for provision to eventually be better."⁷⁵

74. Ategwyd hyn gan gynghorydd cyfreithiol y Gweinidog:

"The words 'support', 'promotion' and 'improvement' relate to functions of the local authorities over which the Assembly Government is to have competence. They do not limit the types of provisions that may be made in a Measure, so long as the provisions relate to a function for local authorities in the support, promotion and improvement of the cultural fields. So, as for protecting what is already there, a Measure could do that, because the functions or activities that you would want to protect would be functions of the local authorities in support, improvement or promotion of culture."⁷⁶

---

⁷⁴ Cofnod y Trafodion, paragraff [86], 8 Gorffennaf 2009, Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 4

⁷⁵ Cofnod y Trafodion, paragraff [39], 8 Hydref 2009, Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 4

⁷⁶ Cofnod y Trafodion, paragraff [49], 8 Hydref 2009, Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 4

75. Cadarnhaodd y Gweinidog hefyd y byddai gweithgareddau i gynyddu, ehangu neu annog cyfranogiad yn rhan o'r cymhwysedd a ddarperir gan y Gorchymyn arfaethedig ⁷⁷ ac nad yw cyfle cyfartal wedi'i hepgor.⁷⁸

Geiriad cyffredinol Materion 2.1, 3.1 ac 16.4 – ein barn ni

76. Rydym wedi nodi pwyntiau'r sefydliadau sydd wedi mynegi pryder nad yw'r geiriau 'cefnogi, gwella a hyrwyddo' yn ddigon eang i gwmpasu rhai o'r gweithgareddau y byddai Mesur dilynol yn dymuno mynd i'r afael â nhw.

77. Er hynny, ar ôl ystyried sylwadau'r Gweinidog a'n cyngor cyfreithiol ein hunain, credwn y bydd y geiriau 'cefnogi, gwella a hyrwyddo' yn sicrhau cymhwysedd digon eang i gyflawni amcanion Llywodraeth Cymru. Yn ein barn ni, gallai ychwanegu geiriau eraill gyfyngu ar gymhwysedd y Cynulliad Cenedlaethol a llesteirio gallu Llywodraeth Cymru i gyflawni ei hamcanion.

78. Felly, **rydym o'r farn bod y geiriau 'cefnogi, gwella a hyrwyddo' ym Materion 2.1, 3.1 a 16.4 yn briodol.**

Mater 2.1 – tystiolaeth gan sefydliadau

79. Dywedodd SOLACE:

“some aspects of the proposed LCO currently fall outside the core services, competencies and resources of local authorities such as archaeological remains, ancient monuments, buildings and places of historical or architectural interest and historic wrecks.”⁷⁹

80. O'u holi ymhellach ar y pwynt hwn, dywedodd SOLACE ynglŷn â Mater 2.1:

“It covers the area of archaeological remains, ancient monuments and this sort of activity. There is some expertise in

---

⁷⁷ Cofnod y Trafodion, paragraff [101], 8 Hydref 2009, Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 4

⁷⁸ Cofnod y Trafodion, paragraffau [139 - 141], 8 Hydref 2009, Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 4

⁷⁹ SOLACE Cymru Tystiolaeth Ysgrifenedig, CD23

local government, but a lot of the expertise for this sort of activity lies outside local government”⁸⁰.

81. Awgrymodd Ymddiriedolaeth Archaeolegol Dyfed:

“The proposed Order should include reference to the historic landscape to ensure that all aspects of the historic environment are included. It may be useful to consider whether terminology should be used which is in line with that used in the Draft Heritage Protection Bill and the DCMS Draft PPS15: Planning for the Historic Environment, which we understand will, in due course, inform the proposed review of WO Circular 60/96 and 61/96, in Wales. For example the term "heritage asset" is defined as - a building, monument, site, or landscape of historic, archaeological, architectural or artistic interest.”⁸¹

82. Cafwyd sylwadau tebyg gan y Fforwm Archaeoleg⁸², y Cyngor Archaeoleg Brydeinig⁸³ a Chyngor Archaeoleg Brydeinig Cymru⁸⁴.

Mater 2.1 – tystiolaeth gan y Gweinidog

83. O'i holi pam fod y frawddeg ‘dealltwriaeth y cyhoedd’ wedi'i gynnwys ym Mater 2.1, atebodd cynghorydd cyfreithiol y Gweinidog:

“It is to differentiate in this area between the regulatory functions of local authorities with regard to historical monuments, for example, the listing of buildings, planning and so on, and the functions that we are trying to capture, which are related to appreciation by the public of these things. It would be odd to allow the Assembly to have functions to improve historic monuments”⁸⁵.

84. Mewn ymateb i'r pwyntiau a godwyd gan SOLACE (paragraff 79 uchod), dywedodd y Gweinidog:

“I am not sure why it is considered that these functions are entirely outside a local authority's responsibility; they have

---

⁸⁰ Cofnod y Trafodion, paragraff [74], 1 Hydref 2009, Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 4

⁸¹ Ymddiriedolaeth Archaeolegol Dyfed, Tystiolaeth Ysgrifenedig CD13

⁸² Y Fforwm Archaeoleg, Tystiolaeth Ysgrifenedig CD17

⁸³ Y Cyngor Archaeoleg Brydeinig, Tystiolaeth Ysgrifenedig CD18

⁸⁴ Cyngor Archaeoleg Brydeinig Cymru, Tystiolaeth Ysgrifenedig CD19

⁸⁵ Cofnod y Trafodion, paragraff [116], 8 Gorffennaf 2009, Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 4

existing permissive powers that can be used in relation to the historic environment. Local authorities can take action to advertise or promote the historic environment, and they often do. Consequently, there is a need to include this competence within the totality of local authority cultural activity.”⁸⁶

85. Hefyd, dywedodd y Gweinidog nad oedd angen cyfeirio’n benodol at y ‘dirwedd hanesyddol’ yn y Gorchymyn arfaethedig gan ei bod eisoes wedi’i chynnwys⁸⁷. Aeth ymlaen i esbonio pam na fyddai’n briodol defnyddio’r derminoleg sydd yn y Mesur Drafft ar gyfer Diogelu Treftadaeth⁸⁸:

“We believe that it is more important for the terminology to be consistent with that of the Government of Wales Act 2006. As you know, the draft heritage protection Bill is not law. Definitions within that draft Bill are potentially subject to changes if it proceeds. It is not proceeding at the moment therefore it is more important that this proposed LCO is consistent with the Government of Wales Act 2006.”⁸⁹

86. Pwysleisiodd cynghorydd cyfreithiol y Gweinidog sut roedd y Gorchymyn arfaethedig yn cydymffurfio â Deddf 2006:

“I draw the committee’s attention to the wording of Schedule 7, section 2, of the Act which reads as follows:

‘Archaeological remains. Ancient monuments. Buildings and places of historical or architectural interest. Historic wrecks’.

This represents the competence that the Assembly will have in the event of a successful referendum”.⁹⁰

87. Mewn llythyr dilynol ar 17 Medi 2009, dywedodd y Gweinidog:

“The proposals in the Heritage Protection Bill are quite different from the Proposed Order which relates to the functions of local

---

⁸⁶ Cofnod y Trafodion, paragraff [97], 8 Hydref 2009, Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 4

⁸⁷ Cofnod y Trafodion, paragraff [95], 8 Hydref 2009, Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 4

⁸⁸ *Mesur Drafft ar gyfer Diogelu Treftadaeth*, Cm 7349

⁸⁹ Cofnod y Trafodion, paragraff [90], 8 Hydref 2009, Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 4

⁹⁰ Cofnod y Trafodion, paragraffau [91, 92 a 93], 8 Hydref 2009, Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 4

authorities in the support, improvement and promotion of the appreciation of the historic environment.”⁹¹

Mater 2.1 - ein barn ni

88. Rydym yn derbyn safbwynt y Gweinidog fod y term ‘tirwedd hanesyddol’ yn rhan o gwmpas y Gorchymyn arfaethedig.

89. Cytunwn na fyddai’n briodol i’r Gorchymyn arfaethedig ddefnyddio’r derminoleg sydd yn y Mesur Drafft ar gyfer Diogelu Treftadaeth, na fydd o bosibl, fel y nododd y Gweinidog, yn cael ei weithredu. Felly, rydym yn cydnabod bod y Mesur dilynol yn ffordd fwy priodol o ddiffinio termau penodol, ac y byddai’n gyfle felly i sicrhau cysondeb â deddfwriaeth arall os oes angen.

90. Nodwyd y rhesymau dros gynnwys y geiriau ‘dealltwriaeth y cyhoedd’ ym Mater 2.1. Rydym yn cydnabod y byddai dileu’r geiriau hyn yn newid effaith Mater 2.1 yn sylweddol trwy ymestyn cyfleoedd y Cynulliad Cenedlaethol i deddfu yn y maes dan sylw yn y Mater. Credwn y dylid manteisio ar y cyfle hwn i ehangu cwmpas cymhwysedd deddfwriaethol y Cynulliad.

91. Wrth ystyried geiriad Mater 2.1, credwn fod Llywodraeth Cymru wedi colli cyfle i ofyn am gymhwysedd deddfwriaethol ar gyfer y swyddogaethau sy’n cael eu cyflawni gan neu ar ran Gweinidogion Cymru neu gan Gomisiwn Brenhinol Henebion Cymru ar hyn o bryd. Rydym yn cydnabod y byddai drafftio Gorchymyn arfaethedig fel hyn yn ehangu ei gwmpas ymhell y tu hwnt i’r hyn a ragwelwyd gan raglen lywodraethu “Cymru’n Un”. Er hynny, credwn y byddai Gorchymyn arfaethedig o’r fath wedi sicrhau’r pwerau sydd eu hangen ar y Cynulliad Cenedlaethol i Lywodraeth Cymru i greu deddfau mewn modd cydgysylltiedig ac arloesol yn y maes hwn.

92. O dan yr amgylchiadau, **rydym yn argymhell dileu’r geiriau ‘dealltwriaeth y cyhoedd’ o Fater 2.1. Hefyd, tynnwn sylw at ein sylwadau isod ynglŷn â’r eithriadau penodol**⁹² **mewn perthynas â’r mater hwn.**

---

⁹¹ Llythyr gan Alun Ffred Jones AC, Y Gweinidog dros Dreftadaeth, 17 Medi 2009

⁹² Gweler troednodyn [120]

Mater 3.1 – tystiolaeth gan sefydliadau

93. Roedd sawl sefydliad yn poeni y gallai geiriad Mater 3.1 fel ag y mae eithrio rhai gweithgareddau diwylliannol ac felly atal y Cynulliad Cenedlaethol rhag deddfu yn y meysydd hynny mewn Mesur dilynol.

94. Awgrymodd Cyngor Celfyddydau Cymru:

“... at the very least, the current definition of “arts and crafts” should be amended to read “music, the performing arts, visual arts, crafts, literature and film...”

We would, however, suggest going further to encompass the creative industries as an additional, separate category of definition. We make this recommendation because the creative industries are essential to the cultural and economic health of Wales. They can be powerful ‘tools’ for regenerate and wealth creation; a proper subject for the interest, support and encouragement of local authorities”.⁹³

95. Roedd APSE hefyd yn teimlo nad yw’r Gorchymyn arfaethedig o bosibl yn cynnwys y diwydiannau creadigol a thwristiaeth ddiwylliannol, ac felly’r ystod lawn o weithgareddau celfyddydol.⁹⁴ Yn ôl APSE:

“Matter 3.1 refers to some cultural venues such as museums and art galleries but not others such as theatres which provide equally valuable cultural activities. Therefore, greater clarity is needed on what is included and excluded from the Matter. There is also a risk that cultural venues which are excluded by the definition would become secondary in terms of priority for funding and importance.”⁹⁵

96. Roedd Cyngor Archaeoleg Brydeinig Cymru yn ansicr ynghylch cwmpas Mater 3.1, gan ddweud:

“... we feel that the penultimate phrase, ‘archives and historical records’, is really a reflection not of the historic environment

---

⁹³ Cyngor Celfyddydau Cymru, Tystiolaeth Ysgrifenedig Atodol, CD35; Gweler hefyd Cofnod y Trafodion, paragraff [95], 24 Medi 2009, Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 4

⁹⁴ APSE, Tystiolaeth Ysgrifenedig, CD24

⁹⁵ *ibid*

record, which are the records generated by archaeologists, but in fact of what we would call family archives and business archives ... Given the fact that it is in with archives and the historical record, one is assuming that the reference to historical records relates to the kind of material that you would see in your local record office or your local archives, not the historic environment record, which the archaeological trust holds and which has links to the national monuments record held by the Royal Commission on the Ancient and Historical Monuments of Wales.”⁹⁶

97. Nid oedd Ymddiriedolaeth Archaeoleg Dyfed⁹⁷, y Fforwm Archaeoleg⁹⁸ a'r Cyngor Archaeoleg Brydeinig⁹⁹ yn gwbl sicr a fyddai Cofnodion Amgylchedd Hanesyddol wedi'u cynnwys ym Mater 3.1 chwaith.

Mater 3.1 – tystiolaeth gan y Gweinidog

98. Pan ofynnwyd i'r Gweinidog a oedd y termau a ddefnyddiwyd ym Mater 3.1 yn cwmpasu'r holl weithgareddau celfyddydol yn ddigonol, atebodd:

“The headings within each of the proposed matters are intended to be umbrella headings, and should be interpreted broadly. That is the assurance that I have been given, and therefore I do not think that we need to go down the road of naming individual activities, and it would be wrong, in a proposed LCO such as this, to do so.”¹⁰⁰

99. Eglurodd y Gweinidog hefyd fod termau'r Gorchymyn arfaethedig, fel y'i drafftiiwyd ar hyn o bryd, yn cwmpasu'r diwydiannau creadigol a thwristiaeth ddiwylliannol¹⁰¹, cofnodion amgylchedd hanesyddol¹⁰² a'r holl ganolfannau diwylliannol gwahanol (gan gynnwys theatrau er enghraifft).¹⁰³

---

⁹⁶ Cofnod y Trafodion, paragraff [22], 1 Hydref 2009, Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 4

⁹⁷ Ymddiriedolaeth Archaeoleg Dyfed, Tystiolaeth Ysgrifenedig CD13

⁹⁸ Y Fforwm Archaeoleg, Tystiolaeth Ysgrifenedig CD17

⁹⁹ Y Cyngor Archaeoleg Brydeinig, Tystiolaeth Ysgrifenedig, CD18

¹⁰⁰ Cofnod y Trafodion, paragraff [103], 8 Hydref 2009, Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 4

¹⁰¹ Cofnod y Trafodion, paragraff [105], 8 Hydref 2009, Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 4

¹⁰² Cofnod y Trafodion, paragraff [108], 8 Hydref 2009, Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 4

¹⁰³ Cofnod y Trafodion, paragraffau [110 a 112], 8 Hydref 2009, Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 4

100. Aeth swyddog Llywodraeth Cymru, a oedd gyda'r Gweinidog, ati i egluro'r rhesymau dros ddefnyddio'r penawdau ambarél:

“If we were to set out every function in the proposed LCO and we missed any, those functions would not be within competence. It would also mean that, in future, if local authorities decided to provide different activities in the cultural field, they would not be included. That is why we have these umbrella headings that are there for interpretation, so that the competence is wide enough to cover what local authorities do now and in the future. It would be counterproductive if we started listing provisions in a way that the Arts Council of Wales and others have suggested. That, as the Minister has indicated, is for a Measure, and we would then look at how we ensure that the whole range of local authority provision is brought within it.”¹⁰⁴

Mater 3.1 - ein barn ni

101. Rydym wedi nodi a derbyn esboniad y Gweinidog am ddefnyddio'r penawdau ambarél ym Mater 3.1, ac yn arbennig, bod y Gorchymyn drafft, fel ag y mae, yn caniatáu i'r Mesur dilynol ddeddfu ar swyddogaethau awdurdodau lleol i gefnogi, gwella a hyrwyddo'r diwydiannau creadigol a thwristiaeth ddiwylliannol, Cofnodion Amgylchedd Hanesyddol a'r holl fathau gwahanol o ganolfannau diwylliannol.

102. Felly, **rydym yn fodlon gyda Mater 3.1 fel y'i drafftiwyd, heblaw am ein sylwadau ar eithriadau penodol¹⁰⁵ (a) a (b) yn y mater hwn.**

Mater 16.4 - tystiolaeth gan sefydliadau

103. Wrth gyflwyno tystiolaeth, dywedodd Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam:

“the terminology in relation to matter 16.4 can be usefully updated by replacing the phrase - sport and recreation - with the

---

¹⁰⁴ Cofnod y Trafodion, paragraff [106], 8 Hydref 2009, Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 4

¹⁰⁵ Gweler troednodyn [120]

more meaningful and accurate description - sport and physical activity.”¹⁰⁶

104. Roedd APSE yn teimlo bod angen bod yn fwy clir ynglŷn â'r hyn y mae Mater 16.4 yn ei gwmpasu, a bod y diffiniad yn rhy gyfyng os yw chwarae a pharciau wedi'u hepgor ohono.¹⁰⁷

105. Hefyd, pwysleisiodd APSE bod angen sicrhau bod y diffiniad o chwaraeon a hamdden yn ddigon eang i gynnwys plant yn chwarae, gweithgarwch corfforol a meysydd eraill tebyg ac nad yw'r diffiniad yn canolbwyntio'n llwyr ar chwaraeon, yn yr ystyr traddodiadol o chwaraeon, ac yn cynnwys yr agenda gweithgarwch corfforol ehangach¹⁰⁸. Trwy eithrio rhai gweithgareddau neu wasanaethau o'r diffiniad, roedd APSE yn dadlau fod hyn yn rhoi'r argraff eu bod yn llai pwysig na'r rhai sydd wedi'u cynnwys”.¹⁰⁹

106. Soniodd Comisiynydd Plant Cymru pa mor bwysig yw cyfeirio at chwarae o gofio ei rôl bwysig yn natblygiad plant:

“we question whether access to play facilities and social opportunities for children and young people should also be specifically mentioned on the face of the LCO.

Play is essential to children's development in many ways. Lack of access to appropriate play facilities can adversely affect children's health, learning and development of social skills.

There is a danger that, unless this is specifically included, the “adult” definitions of “sport and leisure” will be assumed.”¹¹⁰

107. Nid oedd Cyngor Chwaraeon Cymru yn cytuno â'r awgrym bod angen i'r Gorchymyn arfaethedig gyfeirio at 'weithgarwch corfforol' neu 'barciau':

“... the words 'sport' and 'recreation' have been used for at least 30 years to my knowledge, therefore there is an implication that the definition is fairly clear”.¹¹¹

---

¹⁰⁶ Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam, Tystiolaeth Ysgrifenedig, CD5

¹⁰⁷ APSE, Tystiolaeth Ysgrifenedig, CD24

¹⁰⁸ Cofnod y Trafodion, paragraff [118], 1 Hydref 2009, Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 4

¹⁰⁹ *ibid*

¹¹⁰ Comisiynydd Plant Cymru, Tystiolaeth Ysgrifenedig, CD29

¹¹¹ Cofnod y Trafodion, paragraff [50], 24 Medi 2009, Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 4

ac

“With regard to parks, I would not support that, because that deals not so much with an activity but a place. For me, the important issue is what takes place in parks. So, if you play football, rugby, hockey, or if people walk there, that is covered there. ....I do not, therefore, think that parks per se should be included in the definition.”¹¹²

Mater 16.4 – tystiolaeth gan y Gweinidog

108. Esboniodd y Gweinidog y byddai geiriad Mater 16.4 yn cwmpasu ‘chwarae’¹¹³ a swyddogaethau perthnasol awdurdodau lleol, waeth a ydynt yn ddarpariaeth ddiwylliannol i blant, pobl ifanc neu oedolion ai peidio.¹¹⁴

109. Wrth ystyried a oedd ‘chwaraeon a gweithgarwch corfforol’ yn eiriau mwy addas i’w cynnwys ym Mater 16.4 na ‘chwaraeon a hamdden’, cyfeiriodd cynghorydd cyfreithiol y Gweinidog at Ddeddf 2006:

“Subject 16 of Schedule 7 simply reads ‘Sport and recreation’. We feel that ‘sport and physical activity’ is narrower than ‘sport and recreation’, and that physical activity should be included in the definition of ‘sport and recreation’. If there was concern that it is not broad enough and we amended **matter 16.4** to include ‘sport and physical activity’, the ‘physical activity’ part would not include recreation, so you would lose that part of it. If you were to amend it to include ‘sport and physical and recreational activities’, that would be an indication that recreational activities did not include physical activity. So, that would create problems. We believe that it is wide enough.”¹¹⁵

Mater 16.4 – ein barn ni

110. Rydym yn cytuno y byddai cynnwys y geiriau ‘chwaraeon a gweithgarwch corfforol’ ym Mater 16.4 yn cyfyngu ar gwmpas y Gorchymyn arfaethedig. Credwn y byddai cynnwys geiriau o’r fath yn

---

¹¹² Cofnod y Trafodion, paragraffau [48 a 50], 24 Medi 2009, Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 4

¹¹³ Cofnod y Trafodion, paragraff [125], 8 Hydref 2009, Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 4

¹¹⁴ Cofnod y Trafodion, paragraff [127], 8 Hydref 2009, Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 4

¹¹⁵ Cofnod y Trafodion, paragraff [123], 8 Hydref 2009, Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 4

rhoi llai o hyblygrwydd i Lywodraeth Cymru ddeddfu yn y maes hwn. Rydym hefyd yn nodi bod y term ‘chwaraeon a hamdden’ yn cael ei ddefnyddio yn Atodlen 7 i Ddeddf 2006¹¹⁶ ac yn fodlon ei fod yn ddigon eang i gynnwys ‘gweithgarwch corfforol’ a ‘chwarae’.

111. Rydym hefyd yn nodi a chytuno â'r Gweinidog y gall Mater 16.4 fod yn berthnasol i bob grŵp oedran, ac yn credu y byddai unrhyw ymgais i nodi grwpiau oedran penodol yn cael yr effaith anfwriadol o gyfyngu ar gymhwysedd y Cynulliad Cenedlaethol yn y maes hwn.

112. Felly, **rydym yn fodlon gyda Mater 16.4 fel y'i drafftwyd.**

*Eithriadau penodol*¹¹⁷ – *tystiolaeth gan sefydliadau*

113. Mae'r Gorchymyn arfaethedig yn cynnwys tri eithriad penodol; sef un o dan Fater 2.1 a dau o dan Fater 3.1. Dyma nhw:

“Matter 2.1

This matter does not include removal of any public right under an enactment to have access to any such remains, monuments, buildings, places or wrecks.

Matter 3.1

This matter does not include-

(a) arrangements for the care, preservation and management of local authorities records;

(b) removal of the duty to provide a comprehensive and efficient library service.”

114. Dywedodd nifer o sefydliadau eu bod yn falch na fyddai'r Gorchymyn arfaethedig yn cael gwared ar ddyletswyddau statudol cyfredol. Roedd Cymdeithas Prif Lyfrgellwyr Cymru yn croesawu'r ffaith na fyddai unrhyw ddeddfwriaeth newydd yn dileu dyletswydd

---

¹¹⁶ Yn dilyn refferendwm llwyddiannus, roedd Adran 108 ac Atodlen 7 o Ddeddf 2006 yn nodi faint o gymhwysedd deddfwriaethol oedd gan y Cynulliad Cenedlaethol i ddeddfu.

¹¹⁷ Gweler troednodyn [120]

awdurdodau lleol i ddarparu gwasanaeth llyfrgell effeithlon a chynhwysfawr”¹¹⁸ .

115. Wrth drafod y ddyletswydd statudol gyfredol sy’n ymwneud â gwasanaethau archifau awdurdodau lleol, dywedodd Cyngor Archifau a Chofnodion Cymru:

“We would not wish to see any removal or diminution of this statutory obligation on Welsh local authorities in subsequent legislation designed to promote cultural initiatives”¹¹⁹.

116. Er hynny, nid oedd yn glir a oedd sefydliadau o’r farn mai’r Cynulliad Cenedlaethol ddylai gael y cymhwysedd deddfwriaethol i ddileu’r dyletswyddau hyn.

*Eithriadau penodol*¹²⁰ – *tystiolaeth gan y Gweinidog*

117. Esboniodd y Gweinidog fod yr eithriadau penodol ym Materion 2.1 a 3.1:

“... are there because there are statutory duties already in place, and we do not want to weaken those, create the potential for weakening those or even give a signal that they might be weakened in any way.”¹²¹

118. O’i holi ymhellach, dywedodd eu bod wedi’u cynnwys:

“have been included to protect the existing statutory obligations on local authorities in relation to these duties. In other words, they are there already in law and we have no intention of weakening them.”¹²²

---

¹¹⁸ Cymdeithas Prif Lyfrgellwyr Cymru, Tystiolaeth Ysgrifenedig, CD7

¹¹⁹ Cyngor Archifau a Chofnodion Cymru, Tystiolaeth Ysgrifenedig, CD9

¹²⁰ Mewn tystiolaeth i’r pwyllgor gan Lywodraeth Cymru, ceir cyfeiriad at ‘carve outs’. Fodd bynnag, rydym ar ddeall mai ystyr ‘carve outs’ yw “eithriadau i eithriadau”. Felly, o ystyried nad oes eithriadau i’r eithriadau yn y Gorchymyn arfaethedig, rydym yn cymryd bod Llywodraeth Cymru yn cyfeirio at ‘eithriadau penodol’, fel y cyfeirir atynt yn yr adroddiad. Mae ein dealltwriaeth o derminoleg sy’n ymwneud â Gorchymynion Cymhwysedd Deddfwriaethol wedi’i seilio ar adroddiad diweddar Pwyllgor Dethol Tŷ’r Arglwyddi ar y Cyfansoddiad, *Gorchymyn Cynulliad Cenedlaethol Cymru (Yr Amgylchedd) 2009*, 15 Hydref 2009, Papur 159 Tŷ’r Arglwyddi.

¹²¹ Cofnod y Trafodion, paragraff [97], 8 Gorffennaf 2009, Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 4

¹²² Cofnod y Trafodion, paragraff [59], 8 Hydref 2009, Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 4

119. Wrth geisio nodi'r rhesymau dros gynnwys eithriadau penodol, ychwanegodd y Gweinidog:

“We believe that, by placing statutory duties on local authorities to improve and promote cultural activities, we will improve provision throughout Wales, or at least bring forward an improvement in those areas where there is weakness. There is no need, at the moment, to improve or change the statutory duties as they have been laid out in the carve-outs¹²³. Therefore, we believe that the quickest way to achieve our objectives is by leaving those statutory duties as they exist in present legislation.”¹²⁴

120. Pan ofynnwyd i'r Gweinidog pam nad oedd yr eithriadau penodol sydd yn y Gorchymyn arfaethedig wedi'u cynnwys yn Atodlen 7 i Ddeddf 2006 (dull gweithredu nad yw'n cyd-fynd ag agweddau ar ddrafftio'r Gorchymyn arfaethedig¹²⁵), dywedodd:

“The decision has been taken that the competence asked for within the proposed LCO is sufficient to improve cultural provision across Wales, which is what we are involved in.”¹²⁶

Eithriadau penodol - ein barn ni

121. Ni chredwn fod angen cynnwys eithriadau penodol yn achos Materion 2.1 a 3.1. Yn ein barn ni, dylai'r Cynulliad Cenedlaethol gael y pŵer i ddileu dyletswyddau statudol cyfredol fel mater o egwyddor; rydym yn credu ei bod yn bwysig i'r Cynulliad gael y grymoedd i pwerau yn yr holl feysydd sydd wedi'u cynnwys ym Materion 2.1 a 3.1, waeth pryd y mae'n bwriadu defnyddio'r holl rymoedd sydd ynddo os o gwbl.

122. Felly, rydym yn argymhell dileu'r eithriadau penodol ym Materion 2.1 a 3.1 o'r Gorchymyn arfaethedig. Byddai hyn yn gydnaws ag Atodlen 7 i Ddeddf 2006¹²⁷.

---

¹²³ Mae'r cyfeiriad at 'carve out' yma yn cael ei ystyried yn gyfeiriad at eithriad penodol; gweler troednodyn [120]

¹²⁴ Cofnod y Trafodion, paragraff [73], 8 Hydref 2009, Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 4

¹²⁵ Cofnod y Trafodion, paragraffau [131-136], 8 Hydref 2009, Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 4

¹²⁶ Cofnod y Trafodion, paragraff [137], 8 Hydref 2009, Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 4

¹²⁷ Yn dilyn refferendwm llwyddiannus, roedd Adran 108 ac Atodlen 7 o Ddeddf 2006 yn nodi faint o gymhwysedd deddfwriaethol oedd gan y Cynulliad Cenedlaethol i ddeddfu.

123. Os bydd Llywodraeth Cymru yn penderfynu gwrthod ein hargymhelliad i ddileu'r eithriadau penodol, credwn fod angen newid un o'r eithriadau penodol hyn.

124. Ar ôl cael cyngor cyfreithiol, rydym o'r farn nad yw dau o'r tri eithriad penodol (sy'n ymwneud â Mater 2.1 a rhan (b) Mater 3.1), yn atal y Cynulliad Cenedlaethol rhag deddfu yn y dyfodol i ddiogelu neu hyrwyddo'r meysydd darpariaeth diwylliannol y maent yn ymwneud â nhw.

125. Mae'r eithriadau penodol sy'n ymwneud â Mater 2.1 a rhan (b) Mater 3.1 yn dweud yn glir na fyddai'r Cynulliad yn gallu cymryd unrhyw gamau i 'ddileu' hawliau statudol mewn perthynas â mynediad i olion, henebion, adeiladau, lleoedd neu ddrylliadau hanesyddol neu ddarpariaeth sy'n ymwneud â gwasanaeth llyfrgelloedd cynhwysfawr ac effeithlon.

126. Er hynny, nid yw'r un peth yn wir am eithriad penodol (a) a restrir dan Fater 3.1. Dyma'r geiriad dan sylw:

“This matter does not include-

(a) arrangements for the care, preservation and management of local authorities records.”

127. Nid yw'r eithriad penodol hwn yn sôn am 'ddileu' hawliau statudol. Felly, gellir dweud bod yr eithriad penodol hwn yn atal y Cynulliad Cenedlaethol rhag creu trefniadau diogelu yn y maes hwn neu greu unrhyw ddeddfwriaeth sy'n ymwneud â diogelu cofnodion awdurdodau lleol o gwbl.

128. Felly, **os yw Llywodraeth Cymru yn penderfynu cadw eithriad penodol (a) dan fater 3.1, rydym yn argymhell ei bod yn cael ei ddiwygio fel a ganlyn:**

“This matter does not include-

(a) removal of arrangements for the care, preservation and management of local authorities records.”

129. Trwy aileirio'r eithriad penodol, felly, credwn y byddai'r Cynulliad Cenedlaethol yn gallu deddfu yn y dyfodol i ategu neu wella'r system bresennol o ymdrin â chofnodion awdurdodau lleol os yw'n angenrheidiol.

Eithriadau symudol – tystiolaeth gan y Gweinidog

130. Pan holwyd y Gweinidog beth oedd y rhesymau dros gynnwys eithriadau symudol yn Erthygl 3 y Gorchymyn arfaethedig, yn enwedig eu goblygiadau ymarferol ar gyfer cwmpas Mesurau'r Cynulliad yn y dyfodol¹²⁸, atebodd:

“The objective of the proposed LCO is to obtain legislative competence in relation to the functions of local authorities in respect of cultural provision. It was not intended that competence would impinge on the non-devolved areas covered by the floating exceptions, hence their inclusion in the proposed LCO.”¹²⁹

131. Esboniodd cynghorydd cyfreithiol y Gweinidog fod yr eithriadau symudol sydd yn y Gorchymyn arfaethedig hwn yn adlewyrchu eithriadau symudol Atodlen 7.¹³⁰

Eithriadau symudol – ein barn ni

132. **Credwn fod yr eithriadau symudol yn Erthygl 3 y Gorchymyn arfaethedig yn briodol.**

---

¹²⁸ Cofnod y Trafodion, paragraff [140], 8 Gorffennaf 2009, Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 4

¹²⁹ Cofnod y Trafodion, paragraff [141], 8 Gorffennaf 2009, Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 4

¹³⁰ Cofnod y Trafodion, paragraff [135], 8 Gorffennaf 2009, Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 4

Proposed Order for pre-legislative scrutiny.

DRAFT STATUTORY INSTRUMENTS

2009 No.

CONSTITUTIONAL LAW

DEVOLUTION, WALES

**The National Assembly for Wales (Legislative Competence)
(Culture and other fields) Order 2009**

Made - - - - [ ]

Coming into force in accordance with Article 1

At the Court at Buckingham Palace, the   day of   2009

Present,

The Queen's Most Excellent Majesty in Council

In accordance with section 95(5) of the Government of Wales Act 2006(a), a draft of this Order has been laid before, and approved by resolution of, the National Assembly for Wales and each House of Parliament.

Accordingly, Her Majesty, in pursuance of section 95(1) of the Government of Wales Act 2006, is pleased, by and with the advice of Her Privy Council, to order as follows:—

Citation and commencement

1. This Order may be cited as the National Assembly for Wales (Legislative Competence) (Culture and other fields) Order 2009 and it comes into force on the day after the day on which it is made.

Amendments to Schedule 5 to the Government of Wales Act 2006

2.—(1) Part 1 of Schedule 5 to the Government of Wales Act 2006 is amended in accordance with this article.

(2) In field 2 (ancient monuments and historic buildings), insert—

(a) 2006 c.32.

“Matter 2.1

The functions of local authorities in the support, improvement and promotion of the appreciation by the public of archaeological remains, ancient monuments, buildings and places of historical or architectural interest, and historic wrecks.

This matter does not include removal of any public right under an enactment to have access to any such remains, monuments, buildings, places or wrecks.

Interpretation of this field

In this field—

“enactment” includes any future enactment;

“local authorities” has the same meaning as in field 15.”

(3) In field 3 (Culture), insert—

“Matter 3.1

The functions of local authorities in the support, improvement and promotion of museums, galleries and libraries, arts and crafts, archives and historical records, and cultural activities and projects.

This matter does not include—

(a) arrangements for the care, preservation and management of local authorities’ records;

(b) removal of the duty to provide a comprehensive and efficient library service.

Interpretation of this field

In this field—

“local authorities” has the same meaning as in field 15;

“local authorities records” means materials under the control of a local authority setting out facts or events or otherwise recording information, including not only written records but records conveying information by any other means whatsoever.”

(4) In field 16 (sport and recreation), insert—

“Matter 16.4

The functions of local authorities in the support, improvement and promotion of sport and recreational activities.

Interpretation of this field

In this field—

“local authorities” has the same meaning as in field 15.”

3.—(1) Part 2 of Schedule 5 to the Government of Wales Act 2006 is amended in accordance with this article.

(2) Before “*Highways and transport (field 10 of Part 1)*”, insert—

“Culture (field 3 of Part 1)

(1) Public lending right.

(2) Broadcasting.

- (3) Classification of films, and video recordings.
- (4) Government indemnities for objects on loan.
- (5) Payments to Her Majesty's Revenue and Customs in respect of property accepted in satisfaction of tax, apart from property in which there is a Welsh national interest."

(3) After the entry relating to "*Social Welfare (field 15 of Part 1)*", insert—

"Sport and recreation (field 16 of Part 1)

- (1) Betting, gaming and lotteries."

Name
Clerk of the Privy Council

EXPLANATORY NOTE

(This note is not part of the Order)

This Order amends the Government of Wales Act 2006 (“the 2006 Act”). The Order extends the legislative competence of the National Assembly for Wales to make laws known as Measures of the National Assembly for Wales (referred to in the 2006 Act as “Assembly Measures”). The legislative competence conferred by this Order is subject to general limitations on the exercise of that legislative competence, which apply by virtue of section 94 of, and Schedule 5 to, the 2006 Act (as amended by this Order).

Article 2 inserts matters 2.1, 3.1 and 16.4 and interpretation provisions into fields 2 (ancient monuments and historic buildings), 3 (culture) and 16 (sport and recreation) of Part 1 of Schedule 5 to the 2006 Act.

Article 2(2) inserts matter 2.1 into field 2 (ancient monuments and historic buildings). This matter is about functions of local authorities in supporting, improving and promoting the appreciation by the public of archaeological remains, ancient monuments, buildings and places of historical or architectural interest, and historic wrecks.

This matter does not include removing any public right under an enactment to have access to any remains, monuments, buildings, places or wrecks.

Article 2(3) inserts matter 3.1 into field 3 (culture). This matter is about functions of local authorities in supporting, improving and promoting museums, galleries and libraries, arts and crafts, archives and historic records, and cultural activities and projects.

This matter does not include—

- (a) arrangements for the care, preservation and management of local authorities’ records;
- (b) removing the duty to provide a comprehensive and efficient library service.

Article 2(4) inserts matter 16.4 into field 16 (sport and recreation). This matter is about functions of local authorities in supporting, improving and promoting sport and recreational activities.

Article 3 inserts provisions that modify Part 2 of Schedule 5 to the 2006 Act. The provisions insert exceptions into Part 2 that will apply to all matters in Part 1 of Schedule 5. The exceptions are—

Public lending rights

Broadcasting

Classification of films, and video recordings

Government indemnities for objects on loan

Payments to Her Majesty’s Revenue and Customs in respect of property accepted in satisfaction of tax, apart from property in which there is a Welsh national interest

Betting, gaming and lotteries.

A full regulatory impact assessment has not been prepared for this Order as no impact on the private or voluntary sectors is foreseen.

MEMORANDWM GAN LYWODRAETH CYNULLIAD CYMRU

Y GYFRAITH GYFANSODDIADOL: DATGANOLI, CYMRU

Cynnig ar gyfer Gorchymyn Cymhwysedd Deddfwriaethol mewn Diwylliant a meysydd eraill

Cyflwyniad

1. Cafodd y Memorandwm hwn ei baratoi a'i osod gerbron yn unol â Rheol Sefydlog (RhS) 22.14. Mae'n gosod y cefndir i'r darpariaethau yn y cynnig amgaeedig gan y llywodraeth am Orchymyn Cymhwysedd Deddfwriaethol (GCD) a fyddai'n rhoi cymhwysedd deddfwriaethol ychwanegol i Gynulliad Cenedlaethol Cymru yn unol â RhS 22.13. Mae'r Memorandwm hwn yn esbonio cwmpas y pwerau a geisir drwy'r GCD.
2. Ceir cyd-destun cyfansoddiadol y cais hwn yn Neddf Llywodraeth Cymru 2006 ("Deddf 2006") a pholisi Llywodraeth y DU. Dangosodd Papur Gwyn Llywodraeth y DU "Trefn Lywodraethu Well i Gymru" a gyhoeddwyd ym mis Mehefin 2005 ymrwymiad Llywodraeth y DU i wella pwerau deddfwriaethol Cynulliad Cenedlaethol Cymru, fel sefydliad a etholwyd yn ddemocrataidd gyda'i weithdrefnau craffu manwl ei hunan.
3. Mae adran 95 o Ddeddf 2006 yn rhoi'r pŵer i'w Mawrhydi, drwy Orchymyn yn y Cyfrin Gyngor, i roi'r cymhwysedd i Gynulliad Cenedlaethol Cymru ddeddfu drwy Fesur Cynulliad ar faterion penodedig. Caniateir ychwanegu'r materion hyn at Feysydd o fewn Atodlen 5 i Ddeddf 2006. Caiff Mesurau Cynulliad wneud unrhyw ddarpariaeth y gallai Deddf Seneddol ei gwneud (ac o'r herwydd gall addasu deddfwriaeth bresennol a gwneud darpariaeth newydd), o ran materion, yn ddarostyngedig i'r terfynau y darperir ar eu cyfer yn Rhan 3 o Ddeddf 2006. Cyfeirir at Orchymyn yn y Cyfrin Gyngor o dan Adran 95 o Ddeddf 2006 fel Gorchymyn Cymhwysedd Deddfwriaethol (GCD) yn y Memorandwm hwn.
4. Caniateir mewnosod materion i Feysydd a gynhwysir yn Atodlen 5 i Ddeddf 2006, naill ai drwy Ddeddf Seneddol neu drwy Orchymyn Cymhwysedd Deddfwriaethol, pan fo'r olaf wedi ei gymeradwyo gan y Cynulliad a chan ddau Dŷ'r Senedd. Mae'r ail lwybr yn galluogi'r Cynulliad i gychwyn y broses ar gyfer trosglwyddo cymhwysedd o'r fath, drwy Orchymyn Cymhwysedd Deddfwriaethol.
5. Byddai'r GCD a gynigir yn rhoi cymhwysedd deddfwriaethol pellach i Gynulliad Cenedlaethol Cymru, ym meysydd Henebion ac Adeiladau Hanesyddol (maes 2 yn Atodlen 5 i Ddeddf 2006), Diwylliant (maes 3 yn

Atodlen 5 i Ddeddf 2006) a Chwaraeon a Hamdden (maes 16 yn Atodlen 5 i Ddeddf 2006). [Yn Atodiad A, ceir copi o Atodlen 5 sy'n dangos y cymwyseddau deddfwriaethol sydd wedi'u trosglwyddo i'r Cynulliad hyd yma a'r broses ar gyfer rhoi'r cymwyseddau iddo].

6. Mae'r pwerau deddfu newydd mewn cysylltiad â 'materion' penodedig yn galluogi Llywodraeth y Cynulliad, Aelodau'r Cynulliad a Phwyllgorau'r Cynulliad i roi cynigion gerbron am ddeddfwriaeth, ar ffurf mesurau. Bydd y Cynulliad yn craffu'n drylwyr ar y Mesurau hyn a bydd yn rhaid iddo eu cymeradwyo.

Cefndir

7. Nid mater o foethusrwydd yw diwylliant. Dylid cydnabod ei bwysigrwydd fel rhan hanfodol o'n bywyd pob dydd. Mae diwylliant Cymru yn rhan hanfodol hefyd o'r broses a greodd ein hunaniaeth fel cenedl, ac mae'r broses honno'n parhau. Dyma un o'r ffactorau pwysicaf sy'n denu pobl i weithio, dysgu a buddsoddi yng Nghymru ac i ymweld â ni. Mae celfyddydau Cymru a'i diwydiannau creadigol yn chwarae rhan bwysig yn economi'r wlad, gan gyfrannu at ein ffyniant; mae twristiaeth ddiwylliannol, y dreftadaeth adeilog a gwyliau diwylliannol mawr i gyd yn cynhyrchu incwm i Gymru. Yn lleol, mae diwylliant yn elfen bwysig o waith adfywio cymunedau; mae gweithgareddau diwylliannol yn cael eu cydnabod gan lawer fel elfen sy'n hanfodol i feithrin a chynnal cydlyniant cymuned; mae'r campau a gweithgareddau hamddena'n elfen hollbwysig o'r agenda iechyd a lles; mae diwylliant yn rhan hanfodol o addysg a datblygiad plant, pobl ifanc a dysgu gydol oes gan wneud cyfraniad pwysig at ddatblygu sgiliau oedolion. Ac ar ein lefel ni fel unigolion, mae gweithgareddau diwylliannol yn dod â phleser ac yn cyfoethogi ein bywydau.
8. Amcan Llywodraeth y Cynulliad yw cael mwy o bobl i gyfranogi yn holl weithgareddau a gwasanaethau celf, diwylliant, chwaraeon a hamdden. Ni ddylai incwm isel, cefndir na bro fod yn rhwystr i bobl rhag cael cyfle i brofi na chymryd rhan mewn profiadau diwylliannol o'r radd flaenaf. Mae Rhaglen y Llywodraeth, *Cymru'n Un*, yn cynnwys llawer o ymrwymadau i hyrwyddo'r celfyddydau a diwylliant ac i annog pobl i gymryd rhan yn y campau a gweithgareddau hamdden.
9. Cydnabyddir yn llwyr ran bwysig iawn awdurdodau lleol Cymru wrth ddarparu gwasanaethau a gweithgareddau diwylliannol i'w cymunedau. Yn y cyd-destun hwn, mae *Cymru'n Un* yn clustnodi cryfhau a chefnogi rôl yr awdurdodau lleol o ran datblygu a darparu gwasanaethau a gweithgareddau celfyddydol a diwylliannol ledled Cymru fel maes allweddol. I ddarparu hyn, mae *Cymru'n Un* yn cynnwys ymrwymiad i roi rhwymedigaeth statudol ar awdurdodau lleol i hyrwyddo diwylliant ac annog partneriaethau i ddarparu profiadau diwylliannol o'r radd flaenaf ar gyfer eu cymunedau. Bydd yn rhaid wrth ddeddfwriaeth newydd i gyflawni'r ymrwymiad hwn. Ond nid mater o reoleiddio er mwyn rheoleiddio fydd hyn - penderfyniad ydyw gan Lywodraeth y Cynulliad i

helpu i sicrhau bod holl bobl Cymru yn cael cyfle i brofi darpariaeth ddiwylliannol o'r radd flaenaf yn eu cymunedau.

Y fframwaith ddeddfwriaethol presennol

10. Ar hyn o bryd, nid oes cyfraith sy'n rhoi dyletswydd statudol gyffredinol ar awdurdodau lleol i ddarparu gwasanaethau a gweithgareddau diwylliannol. Yn hytrach, mae gan awdurdodau lleol bŵer cyffredinol a chyfres o bwerau a dyletswyddau yn y ddeddfwriaeth ganlynol:

- Deddf Iechyd y Cyhoedd 1875
- Deddf Mannau Agored 1906
- Deddf Mân-ddaliadau a Rhandiroedd 1908
- Deddf Cyfraith Eiddo 1925
- Deddf Iechyd y Cyhoedd 1961
- Deddf Awdurdodau Lleol (Cofnodion) 1962
- Deddf Awdurdodau Lleol (Tir) 1963
- Deddf Llyfrgelloedd ac Amgueddfeydd Cyhoeddus 1964
- Deddf Cefn Gwlad 1968
- Deddf Llywodraeth Leol 1972
- Deddf Llywodraeth Leol (Darpariaethau Amrywiol) 1976
- Deddf Henebion ac Ardaloedd Archaeolegol 1979
- Deddf Bywyd Gwyllt a Chefn Gwlad 1981
- Deddf Traciau Beiciau 1984
- Deddf Cynllunio (Adeiladau Rhestredig ac Ardaloedd Cadwraeth) 1990
- Deddf Llywodraeth Leol (Cymru) 1994
- Deddf Addysg 1996
- Deddf Llywodraeth Leol 2000
- Deddf Dysgu a Sgiliau 2000
- Deddf Cefn Gwlad a Hawliau Mynediad 2000
- Deddf yr Amgylchedd Naturiol a Chymunedau Gwledig 2006

11. Yn adran 2 Deddf Llywodraeth Leol 2000 y ceir y pŵer ehangaf. Y bwriad oedd rhoi cwmpas digon eang i'r pŵer hwn fel bod awdurdodau lleol yn cael gwneud unrhyw beth i hyrwyddo neu wella lles economaidd, cymdeithasol ac amgylcheddol eu hardaloedd neu'r bobl sy'n byw ynddyn nhw. Mae'r pŵer yn eang a gellir ei ddefnyddio felly fel pŵer 'man cychwyn'. Felly os oes amheuaeth na fyddai'r pŵer dan sylw yn galluogi awdurdod lleol i gymryd camau penodol neu i ddarparu gwasanaeth penodol, yna mewn egwyddor, gellid troi at y pŵer hyrwyddo neu wella lles i fynd â'r fenter dan sylw yn ei blaen. Wrth arfer pŵer adran 2, rhaid i'r awdurdod lleol roi ystyriaeth i'w strategaeth gymunedol ac i unrhyw gyfarwyddyd a gyhoeddwyd gan Weinidogion Cymru. Cyfyngiad pellach ar y pŵer hwnnw yw:

- (i) nid yw awdurdodau lleol yn cael defnyddio'r pŵer i wneud unrhyw beth y mae deddfwriaeth arall yn ei wahardd neu'n cyfyngu arno;
- (ii) nid yw'r pŵer yn galluogi awdurdod lleol i godi arian (boed trwy breseptau, trwy fenthycyca na fel arall);

(iii) caiff Gweinidogion Cymru wneud gorchymyn i rwystro awdurdodau lleol rhag gwneud unrhyw beth sy'n cael ei nodi neu ei ddisgrifio yn y gorchymyn hwnnw.

12. Mae'r pŵer hwn yn eang ei gwmpas, ac ar y cyd â'r pwerau a'r dyletswyddau penodol, mae'n golygu bod gan awdurdodau lleol bwerau helaeth i ddarparu gwasanaethau a gweithgareddau diwylliannol. Caniataol yw mwyafrif y pwerau hyn serch hynny, yn yr ystyr nad ydynt yn rhoi dyletswydd absoliwt ar awdurdodau lleol i ddarparu mwyafrif y gwasanaethau a'r gweithgareddau. Mae rhai eithriadau i hynny serch hynny. Dyma'r meysydd allweddol diwylliannol lle mae gan awdurdodau lleol ddyletswyddau absoliwt:

- Gwasanaethau Llyfrgelloedd – mae Deddf Llyfrgelloedd ac Amgueddfeydd Cyhoeddus 1964 yn rhoi dyletswydd ar awdurdodau lleol i ddarparu gwasanaeth llyfrgelloedd cynhwysfawr ac effeithiol. Mae llyfrgelloedd (ond nid amgueddfeydd) felly yn wasanaeth statudol y mae rhwymedigaeth ar awdurdodau lleol yng Nghymru i'w ddarparu.
- Gwasanaethau Archif – mae Deddf Llywodraeth Leol (Cymru) 1994 yn rhoi dyletswydd ar awdurdodau lleol i lunio a chynnal cynllun sy'n esbonio'u trefniadau ar gyfer gofalu am eu cofnodion, a'u cadw a'u rheoli. Mae cofnodion yn y cyd-destun hwn yn golygu archifau hanesyddol a chofnodion sy'n perthyn neu o dan ofal y cyngor (h.y. cofnodion gweinyddol).

13. Mae dyletswyddau absoliwt eraill ar awdurdodau lleol, gan gynnwys dyletswydd i ddarparu rhandiroedd (o dan Ddeddf Mân-ddaliadau a Rhandiroedd 1908) a dyletswydd i ddarparu mynediad i'r cyhoedd at "henebion" sy'n eiddo i awdurdodau lleol (o dan Ddeddf Henebion ac Ardaloedd Archaeolegol 1979).

Yr angen am newid a'r ymrwymiad yn Cymru'n Un

14. Mae'r fframwaith deddfwriaethol caniatol presennol wedi esgor ar amrywiaeth anferthol o ran ystod ac ansawdd y gwasanaethau a'r gweithgareddau diwylliannol sy'n cael eu darparu gan awdurdodau lleol ar draws Cymru. Amcan yr ymrwymiad yn *Cymru'n Un* yw darparu profiadau diwylliannol o'r radd flaenaf yn well ledled Cymru gyfan trwy roi holl wasanaethau a gweithgareddau diwylliannol awdurdodau lleol ar sail statudol, er mwyn:

- dros amser, gwella'r gwasanaethau diwylliannol sy'n cael eu darparu gan awdurdodau lleol trwy godi'r rheini sy'n tangyflawni at lefel y rheini sy'n darparu gwasanaethau gwell;
- gwneud cymunedau lleol yn ymwybodol bod gwasanaethau/gweithgareddau diwyllianol eu hawdurdodau lleol ar gael iddyn nhw (h.y. eu hyrwyddo'n well);

- cynyddu'r cyfleoedd i bobl brofi gwasanaethau/gweithgareddau diwylliannol awdurdodau lleol a chael mwy o bobl i gymryd rhan, yn enwedig y bobl hynny nad ydyn nhw'n ymwneud neu nad ydyn nhw'n ymwneud digon â'r ddarpariaeth, fel nad yw cyfranogaeth yn dibynnu ar ble mae pobl yn byw na'u cefndir;
- annog awdurdodau lleol i gydweithredu fwy ag ystod o gyrff fel cyrff cyhoeddus, y trydydd sector, cymdeithasau a chlybiau ac ati, ac i gydweithio ag awdurdodau lleol eraill i hyrwyddo a darparu eu gwasanaethau/gweithgareddau diwylliannol, trwy ddefnyddio partneriaethau'n amlach.

15. Mae'r sefyllfa ganiataol bresennol o safbwynt gwasanaethau a gweithgareddau diwylliannol sy'n cael eu darparu gan awdurdodau lleol yn golygu na fyddai Llywodraeth y Cynulliad yn gallu mynnu bod awdurdodau lleol yn mynd i'r afael â'r materion sydd eu hangen i gyflawni ymrwymiad *Cymru'n Un* heb ddeddfwriaeth newydd. Nid yw Llywodraeth y Cynulliad yn credu y byddai rhoi cyfarwyddyd i awdurdodau lleol (nid oes ganddi'r pŵer i wneud hynny ar hyn o bryd p'run bynnag) heb ofynion statudol yn gefn iddi yn cyflawni'r amcan yn yr ymrwymiad yn *Cymru'n Un*. Credir y byddai deddfwriaeth trwy Fesur Cynulliad, yn arbennig, yn:

- tanlinellu cyfraniad gweithgareddau diwylliannol at agendâu trawsbynciol fel adfywio, iechyd, cynhwysiant cymdeithasol ac ati a chanolbwyntio'r sylw ar berfformiad awdurdodau lleol yn y meysydd hynny;
- codi proffil gweithgareddau diwylliannol a rôl llywodraeth leol wrth eu hyrwyddo a'u noddi, o fewn yr awdurdod ac ymhlith y cyhoedd;
- annog cydweithredu, rhwng awdurdodau lleol a rhwng awdurdodau lleol a chyrff eraill.

16. Wrth gyflawni'r ymrwymiad yn *Cymru'n Un*, mae Llywodraeth y Cynulliad yn ymwybodol bod angen i awdurdodau lleol gadw eu hyblygrwydd lleol i allu dweud eu hunain pa wasanaethau diwylliannol sydd eu hangen ar eu cymunedau. Bydd angen gofalu hefyd nad yw'r ddyletswydd statudol yn creu safon isaf a chael yr effaith negyddol ddi-ofyn amdani o leihau'r ddarpariaeth mewn rhai ardaloedd yn hytrach na'i gwella.

17. Bydd gofyn i'r GCD arfaethedig roi'r cymhwysedd i'r Cynulliad allu rhoi'r ymrwymiad yn *Cymru'n Un* ar waith a gwireddu amcanion ei pholisi.

Cwmpas

18. Cynigir bod un mater yr un yn cael ei fewnosod ym Maes 2 (Henebion ac Adeiladau Hanesyddol), Maes 3 (Diwylliant) a Maes 16 (Chwaraeon a Hamdden) yn Rhan 1 o Atodlen 5 i Ddeddf Llywodraeth Cymru, er mwyn i'r Cynulliad gael deddfu ar y materion hyn trwy Fesur Cynulliad.

19. Byddai Erthygl 2 yr GCD a gynigir yn mewnosod Materion 2.1, 3.1 ac 16.4 newydd a darpariaethau dehongli ym Maes 2 (Henebion ac Adeiladau Hanesyddol), Maes 3 (Diwylliant) a Maes 16 (Chwaraeon a Hamdden).
20. Byddai erthygl 2(2) yn mewnosod Mater 2.1 ym Maes 2. Mae'r mater hwn yn ymdrin ag olion archaeolegol, henebion, adeiladau a manau o ddiddordeb hanesyddol neu bensaernïol, a llongdrylliadau hanesyddol. Byddai'r mater yn galluogi Llywodraeth y Cynulliad i ddeddfu ar swyddogaethau awdurdodau lleol o ran cefnogi, gwella a hyrwyddo dealltwriaeth y cyhoedd o olion archaeolegol, henebion, adeiladau a manau o ddiddordeb hanesyddol neu bensaernïol, a llongdrylliadau hanesyddol.
21. Nid yw'r mater hwn serch hynny yn golygu diddymu hawliau'r cyhoedd i gael mynd at yr olion, henebion, adeiladau, lleoedd a llongdrylliadau hynny. Ni chaiff Mesur Cynulliad sy'n ymwneud â mater 2.1 ddiddymu'r hawliau hynny, fel yr ymrwymiad o dan adran 19 Deddf Henebion a Manau Archaeolegol 1979.
22. Byddai erthygl 2(3) yr GCD a gynigir yn mewnosod Mater 3.1 newydd ym Maes 3. Mae'r mater hwn yn ymdrin ag amgueddfeydd, orielau a llyfrgelloedd, celf a chrefft, archifau a chofnodion hanesyddol a gweithgareddau a phrosiectau diwylliannol. Byddai'r mater hwn yn galluogi Llywodraeth y Cynulliad i ddeddfu ar swyddogaethau awdurdodau lleol o ran cefnogi, gwella a hyrwyddo amgueddfeydd, orielau a llyfrgelloedd, celf a chrefft, archifau a chofnodion hanesyddol a gweithgareddau a phrosiectau diwylliannol.
23. Nid yw'r mater hwn yn cynnwys serch hynny:
- (i) trefniadau awdurdodau lleol ar gyfer gofalu, cadw a rheoli cofnodion awdurdodau lleol; a
  - (ii) diddymu dyletswydd awdurdodau lleol i ddarparu gwasanaeth llyfrgelloedd cynhwysfawr ac effeithiol.

Mae'r agweddau hyn y tu allan i gwmpas y cymhwysedd arfaethedig.

24. Byddai erthygl 2(4) yr GCD a gynigir yn mewnosod hefyd Fater 16.4 newydd ym Maes 16. Mae'r mater hwn yn ymwneud â chwaraeon a gweithgareddau hamdden. Byddai'r mater yn galluogi Llywodraeth y Cynulliad i ddeddfu ar swyddogaethau awdurdodau lleol o ran cefnogi, gwella a hyrwyddo chwaraeon a gweithgareddau hamdden.
25. Mae ffurf gyffredin i'r tri mater sy'n cael eu cynnig. Mae pob un yn ymdrin â swyddogaethau awdurdodau lleol. Mae 'swyddogaeth' yn derm sy'n cael ei ddefnyddio'n helaeth yn Neddf 2006 i olygu pwerau a dyletswyddau.

26. Mae cymhwysu'r materion hyn yn ymwneud yn benodol â thair elfen darpariaeth ddiwylliannol awdurdodau lleol, sef 'cefnogi', 'gwella' a 'hyrwyddo'. Byddai hyn yn ei gwneud hi'n bosibl cyflawni amcan polisi'r ymrwymiad yn *Cymru'n Un* gan gynnwys er enghraifft cynllunio, ymgynghori, cydweithio/cydweithredu, cefnogaeth ariannol, cefnogaeth arall, hyrwyddo ac ati.
27. Cyfyngir y cymhwysedd i swyddogaethau awdurdodau lleol. Ystyr awdurdodau lleol yw 'cynghorau sir' a 'bwrdeistrefi sirol' Cymru.
28. Yn ogystal â'r eithriadau penodol ym Mater 2.1 yn Erthygl 2(2) a Mater 3.1 yn Erthygl 2(3) a ddisgrifir ym mharagraffau 21 a 23 uchod, mae Erthygl 3 yn ychwanegu nifer o eithriadau at baragraff A1 Rhan 2 o Atodlen 5 i Ddeddf 2006. Mae Adran 94 Deddf 2006, fel y cynigir ei diwygio gan Orchymyn Cynulliad Cenedlaethol Cymru (Cymhwysedd Deddfwriaethol) (Eithriadau i Faterion) 2009, yn ei gwneud yn glir nad yw darpariaeth mewn Mesur Cynulliad yn cael ei hystyried yn gymhwysedd os daw o dan gwmpas unrhyw un o'r eithriadau a restrir yn y paragraff hwnnw. Bydd Erthygl 3 felly yn rhoi ar waith yr eithriadau canlynol ym mhob mater yn Rhan 1 Atodlen 5 i Ddeddf 2006. Maen nhw'n adlewyrchu'r eithriadau sydd wedi'u rhestru ym Mhynciau 3 ac 16 Atodlen 7 Deddf 2006:
- Hawliau benthyg i'r cyhoedd
  - Darlledu
  - Categoriadau Ffilmiau a fideos
  - Indemnedd y Llywodraeth ar gyfer gwrthrychau ar fenthyg
  - Taliadau i Swyddfa Cyllid a Thollau ei Mawrhydi mewn cysylltiad ag eiddo a dderbyniwyd yn lle treth, heblaw am eiddo sydd â budd cenedlaethol Cymreig.
  - Gamblo a loteriau

Effaith darpariaethau eraill yn Neddf 2006

29. Mae angen ystyried effaith yr GCD a gynigir yng nghyd-destun holl ddarpariaethau Deddf 2006.

Terfynau daearyddol unrhyw Fesur gan y Cynulliad

30. Byddai'r GCD sy'n cael ei gynnig yn galluogi'r Cynulliad i ddeddfu trwy Fesur ar swyddogaethau awdurdodau lleol yng Nghymru yn y meysydd diwylliannol a enwir. Nid oes darpariaeth yn y cynnig bod yr GCD yn galluogi'r Cynulliad i ddeddfu ar swyddogaethau awdurdodau lleol yn Lloegr.

Swyddogaethau Gweinidog y Goron

31. Yn rhinwedd Rhan 2 Atodlen 5 Deddf 2006, ni chaiff Mesur Cynulliad roi na gorfodi swyddogaeth ar Weinidog y Goron. Yn rhinwedd Rhannau 2 a 3 Atodlen 5 Deddf 2006, ni chaiff y Cynulliad ddiddymu na newid trwy Fesur

unrhyw rai o swyddogaethau Gweinidog y Goron heb ganiatâd yr Ysgrifennydd Gwladol.

Casgliad

32. Am y rhesymau uchod, mae Llywodraeth y Cynulliad yn cynnig rhoi'r cymhwysedd deddfwriaethol i Gynulliad Cenedlaethol Cymru mewn cysylltiad â'r GCD a gynigir y mae'r Memorandwm Esboniadol hwn yn ymdrin ag ef.

Alun Ffred Jones
Gweinidog Treftadaeth

Mehffin 2009

Cynulliad National
Cenedlaethol Assembly for
Cymru Wales

Bae Caerdydd / Cardiff Bay
Caerdydd / Cardiff CF99 1NA

Gorffennaf 2009

Annwyl Syr / Madam

Ymgynghoriad ar *Orchymyn Cynulliad Cenedlaethol Cymru (Cymhwysedd Deddfwriaethol) (Diwylliant a meysydd eraill) 2009*

1. Fel rhan o'r ystyriaeth o'r Gorchymyn Cymhwysedd Deddfwriaethol uchod, mae Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 4 Cynulliad Cenedlaethol Cymru yn galw am dystiolaeth ar [Orchymyn Cynulliad Cenedlaethol Cymru \(Cymhwysedd Deddfwriaethol\) \(Diwylliant a meysydd eraill 2009\)](#).

[Beth yw Gorchymyn Cymhwysedd Deddfwriaethol?](#)

2. Math o is-ddeddfwriaeth yw Gorchymynion Cymhwysedd Deddfwriaethol ("Gorchymyn") sy'n trosglwyddo pwerau penodol o Senedd y DU i'r Cynulliad Cenedlaethol.

3. Yn ymarferol, golyga hyn y bydd pob Gorchymyn newydd yn ychwanegu mater (neu faterion) newydd yn y maes perthnasol yn [Atodlen 5 i Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006](#), sy'n rhoi'r pŵer i'r Cynulliad wneud Mesurau o fewn y meysydd polisi a ddiffinnir gan y mater.

4. Yn y Cynulliad, mae'r broses ar gyfer ystyried Gorchymynion yn cynnwys dau gyfnod, sef:

- i) pwyllgor yn craffu ar Orchymyn arfaethedig;
- ii) y Cynulliad yn cymeradwyo Gorchymyn drafft.

5. Mae *Gorchymyn Cynulliad Cenedlaethol Cymru (Cymhwysedd Deddfwriaethol) (Diwylliant a meysydd eraill) 2009* yn cynnig ehangu cymhwysedd deddfwriaethol presennol y Cynulliad Cenedlaethol drwy fewnosod 3 mater newydd yn Atodlen 5 i Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006:

- i) Mater 2.1 (henebion ac adeiladau hanesyddol): Swyddogaethau awdurdodau lleol yn cefnogi, gwella a hybu gwerthfawrogiad y cyhoedd o weddillion archaeolegol, henebion, adeiladau a lleoedd o ddiddordeb hanesyddol neu bensaernïol, a llongddrylliadau hanesyddol.
- ii) Mater 3.1 (diwylliant): Swyddogaethau awdurdodau lleol yn cefnogi, gwella a hybu amgueddfeydd, orielau a llyfrgelloedd, y celfyddydau a chreffftau, archifau a chofnodion hanesyddol, a gweithgareddau a phrosiectau diwylliannol.
- iii) Mater 16.4 (chwaraeon a hamdden): Swyddogaethau awdurdodau lleol yn cefnogi, gwella a hybu chwaraeon a gweithgareddau hamdden.

Beth mae'r Gorchymyn Cymhwysedd Deddfwriaethol yn ceisio ei gyflawni?

6. Mae'r Memorandwm Esboniadol sy'n cyd-fynd â'r Gorchymyn arfaethedig yn datgan:

“Amcan Llywodraeth y Cynulliad yw cael mwy o bobl i gyfranogi yn holl weithgareddau a gwasanaethau celf, diwylliant, chwaraeon a hamdden. Ni ddylai incwm isel, cefndir na bro fod yn rhwystr i bobl rhag cael cyfle i brofi na chymryd rhan mewn profiadau diwylliannol o'r radd flaenaf.

Cydnabyddir yn llwyr ran bwysig iawn awdurdodau lleol Cymru wrth ddarparu gwasanaethau a gweithgareddau diwylliannol i'w cymunedau. Yn y cyd-destun hwn, mae Cymru'n Un yn clustnodi cryfhau a chefnogi rôl yr awdurdodau lleol o ran datblygu a darparu gwasanaethau a gweithgareddau celfyddydol a diwylliannol ledled Cymru fel maes allweddol.

I ddarparu hyn, mae Cymru'n Un yn cynnwys ymrwymiad i roi rhwymedigaeth statudol ar awdurdodau lleol i hyrwyddo diwylliant ac annog partneriaethau i ddarparu profiadau diwylliannol o'r radd flaenaf ar gyfer eu cymunedau.

Bydd gofyn i'r GCD arfaethedig roi'r cymhwysedd i'r Cynulliad allu rhoi'r ymrwymiad yn Cymru'n Un ar waith a gwireddu amcanion ei pholisi.”

Beth yw rôl y Pwyllgor?

7. Rôl Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 4 yw ystyried y Gorchymyn arfaethedig (rhan gyntaf o'r ddwy ran o'r broses a amlinellwyd ym mharagraff 4 uchod) a chyflwyno adroddiad arno. Wrth wneud hyn, mae'r Pwyllgor wedi cytuno i weithio o fewn y fframwaith a ganlyn:

Ystyried:

- i) egwyddorion cyffredinol y Gorchymyn arfaethedig ac a ddylid rhoi'r cymhwysedd deddfwriaethol a nodir ym Materion 2.1, 3.1 ac 16.4 i'r Cynulliad;
- ii) a yw amodau'r Gorchymyn arfaethedig wedi eu diffinio'n rhy eang neu'n rhy gul.

Sut allwch chi helpu - cwestiynau'r ymgynghoriad

8. Gellir gweld manylion pellach am y Gorchymyn arfaethedig a'r Memorandwm Esboniadol ar wefan y Cynulliad Cenedlaethol: <http://www.cynulliadcymru.org/bus-home/bus-legislation/bus-leg-legislative-competence-orders/bus-legislation-lco-culture-2009.htm>

9. Rhoddwyd tystiolaeth am y Gorchymyn arfaethedig gan y Gweinidog dros Dreftadaeth ar 8 Gorffennaf, a gellir gweld trawsgrifiad o'r dystiolaeth ar y wefan uchod.

10. Hoffai'r Pwyllgor eich gwahodd i gyflwyno tystiolaeth ysgrifenedig er mwyn ei gynorthwyo i graffu ar y Gorchymyn arfaethedig. Yn benodol, rydym yn croesawu eich safbwyntiau ar y cwestiynau a restrir yn Atodiad 1.

11. Os hoffech gyflwyno tystiolaeth, anfonwch gopi o'r cyflwyniad at legislationoffice@wales.gsi.gov.uk a rhoi'r teitl *Ymgynghoriad - Gorchymyn dyletswydd ddiwylliannol* i'r neges e-bost.

12. Neu, gallwch ysgrifennu at:
Owain Roberts, Dirprwy Glerc y Pwyllgor, Swyddfa Ddeddfwriaeth, Cynulliad Cenedlaethol Cymru, Bae Caerdydd, CF99 1NA.

13 Y dyddiad ar gyfer cyflwyno tystiolaeth yw 4 Medi 2009. Efallai na fydd yn bosibl ystyried ymatebion a ddaw i law ar ôl y dyddiad hwn.

14. Gellir dod o hyd i ragor o wybodaeth am y broses ddeddfwriaethol yn: <http://www.cynulliadcymru.org/bus-home/bus-legislation/bus-legislation-guidance/bus-legislation-guidance-measures.htm>

15. Wrth baratoi'ch cyflwyniad cofiwch y canlynol:

- dylai eich ymateb fynd i'r afael â'r materion sydd gerbron y Pwyllgor. Defnyddiwch y pennawd uchod fel cyfeirnod i'ch ymateb.
- bydd y Cynulliad Cenedlaethol fel arfer yn sicrhau bod ymatebion i ymgynghoriad cyhoeddus ar gael i'r cyhoedd graffu arnynt ac efallai y bydd

Aelodau'r Cynulliad yn eu gweld a'u trafod yn ystod cyfarfodydd pwyllgor hefyd.

- os nad ydych am i ni gyhoeddi eich ymateb neu'ch enw, mae'n bwysig eich bod yn nodi hyn yn glir wrth gyflwyno'ch tystiolaeth. Fodd bynnag, dylech fod yn ymwybodol na all y Pwyllgor efallai roi gymaint o bwys wrth ystyried y dystiolaeth. Dylech fod yn ymwybodol hefyd y gellir cyhoeddi neu ddatgelu'r wybodaeth gan gynnwys gwybodaeth cwmni, a roddir gennych yn eich ymateb i'r ymgynghoriad hwn, yn unol â Deddf Rhyddid Gwybodaeth 2000;
- nodwch a ydych yn ymateb ar ran sefydliad, neu fel unigolyn.
- nodwch a fydech yn barod i roi tystiolaeth ar lafar i'r Pwyllgor.

16. Mae'r Pwyllgor yn croesawu cyfraniadau yn Gymraeg ac yn Saesneg a byddwn yn ystyried ymatebion i'r ymgynghoriad ysgrifenedig yn ystod tymor yr hydref.

17. Os oes gennych unrhyw ymholiadau, cysylltwch â Gareth Williams, Clerc y Pwyllgor, ar 029 2089 8008 neu Owain Roberts, y Dirprwy Glerc, ar 029 2089 8101.

Yn gywir

Michael German AC
Cadeirydd y Pwyllgor

*Gorchymyn Cynulliad Cenedlaethol Cymru (Cymhwysedd Deddfwriaethol)
(Diwylliant a meysydd eraill) 2009*

Cwestiynau'r ymgynghoriad

1. Beth yw eich barn ynghylch yr egwyddor gyffredinol y dylid rhoi'r cymhwysedd deddfwriaethol yn y meysydd a nodir ym Materion 2.1, 3.1 ac a16.4 i'r Cynulliad?
2. Beth yw eich barn am amodau'r Gorchymyn arfaethedig? Er enghraifft, a ydynt wedi eu diffinio'n rhy eang neu'n rhy gul?
3. Beth yw eich barn ar yr eithriadau penodol i Fater 2.1 a Mater 3.1, a'r eithriadau yn Erthygl 3?

(Ceir esboniad ar yr eithriadau ym mharagraffau 20 i 28 o [Femorandwm Esboniadol i'r Gorchymyn arfaethedig](#))

4. A oes gennych unrhyw sylwadau eraill mewn perthynas â'r Gorchymyn arfaethedig?

Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 4

Gorchymyn Arfaethedig Cynulliad Cenedlaethol Cymru (Cymhwysed Deddfwriaethol) (Diwylliant a Meysydd Eraill) 2009

Ymatebion i'r Ymgynghoriad

- CD1 - Kate Montefiore, Penarth
- CD2 - Cyngor Bro Morgannwg
- CD3 - Grŵp Seiclo Diogel Llandudno
- CD4 - Glamorgan-Gwent Archaeological Trust Ltd
- CD5 - Cyngor Bwrdeistref Sirol Wreccsam
- CD6 - NDCS Cymru; Atodiad 1
- CD6 - NDCS Cymru
- CD7 - Cymdeithas Prif Lyfrgellwyr Cymru
- CD8 - Theatr Fforwm Cymru
- CD9 - Cyngor Archifau a Chofnodion Cymru
- CD10 - Michael Cousins, Grangetown
- CD11 - Gwasanaeth Llyfrgelloedd a Threftadaeth Cyngor Sir Gaerfyrddin
- CD12 - Ffederasiwn Amgueddfeydd ac Oriolau Celf Cymru
- CD13 - Ymddiriedolaeth Archaeolegol Dyfed
- CD14 Fforwm Crefft Cymru
- CD15 Cymdeithas Chwaraeon Cymru
- CD16 Cymdeithas Celfyddydau Perfformio Cymru
- CD17 Y Fforwm Archaeoleg
- CD18 Y Cyngor Archaeoleg Brydeinig
- CD19 Cyngor Archaeoleg Brydeinig Cymru
- CD20 Amgueddfa ac Oriol Gwynedd
- CD21 Amgueddfa Genedlaethol Cymru
- CD22 Chwarae Cymru
- CD23 SOLACE Cymru
- CD24 Y Gymdeithas Rhagoriaeth mewn Gwasanaeth Cyhoeddus (APSE)
- CD25 Y Cyngor Cenedlaethol ar Archifau (NCA)
- CD26 Y Gymdeithas Amgueddfeydd
- CD27 Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy
- CD28 Undeb y Cerddorion
- CD29 Comisiynydd Plant Cymru
- CD30 Cronfa'r Celfyddydau
- CD31 Cyngor Chwaraeon Cymru
- CD32 Cyngor Sir Fynwy
- CD33 Asiantaeth Ffilm Cymru
- CD34 Comisiwn Brenhinol Henebion Cymru
- CD35 - Cyngor Celfyddydau Cymru
- CD35 - Cyngor Celfyddydau Cymru: Tystiolaeth Atodol, Atodiad 1
- CD36 - Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru
- CD37 - Celfyddydau Gwirfoddol Cymru

**Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 3
Y Gorchymyn Arfaethedig Cynulliad Cenedlaethol Cymru
(Cymhwysedd Deddfwriaethol) (Diwylliant a meysydd eraill) 2009**

Rhestr o dystiolaeth lafar

Dyddiad	Tystion
8 Gorffennaf 2009	Alun Ffred Jones AC, Y Gweinidog dros Dreftadaeth
24 Medi 2009	Cyngor Chwaraeon Cymru; Cyngor Celfyddydau Cymru; a Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru
1 Hydref 2009	Cyngor Archaeoleg Brydeinig Cymru; SOLACE Cymru; a Y Gymdeithas Rhagoriaeth mewn Gwasanaeth Cyhoeddus
8 Hydref 2009	Alun Ffred Jones AC, Y Gweinidog dros Dreftadaeth; Cymdeithas Prif Lyfrgellwyr Cymru; a Y Gymdeithas Amgueddfeydd

Mae trawsgrifiadau'r sesiynau tystiolaeth lafar i'w gweld yn:
<http://www.cynulliadcymru.org/bus-home/bus-committees/bus-committees-third1/bus-committees-third-lc4-agendas.htm>

Alun Ffred Jones AC/AM
Y Gweinidog dros Dreftadaeth
Minister for Heritage

Llywodraeth Cynulliad Cymru
 Welsh Assembly Government

Ein cyf/Our ref LF/AJ/67/09

Mike German AM
 Chair
 Legislation Committee No 4
 National Assembly for Wales
 Cardiff Bay
 CF99 1NA

17 September 2009

Thank you for the opportunity to provide evidence to Legislation Committee No 4 on 8 July 2009 on the draft National Assembly for Wales (Legislative Competence) (Culture and other fields) Order ("the Proposed Order"). You asked for further information on a number of issues. The information requested is as follows:

Assessments undertaken to identify need for the Proposed Order

The results of the scoping work undertaken by my officials to establish the range of local authority cultural provision is attached to this letter. As I advised on 8 July, the purpose of the information was not to identify areas wanting but to seek to establish the range of activities and services local authorities are providing. The information should not be interpreted as a definitive list as there may be unreported activities/services in the information provided by local authorities and the provision may have changed over time.

Exclusion of 'Community Councils' from the Proposed Order

I was asked by the Committee whether the reason for not including community councils in the Proposed Order was legislative or policy. There is no legislative reason that community councils could not be included. Indeed I recognise the point made by the Committee that community councils play a role in cultural provision. However not all parts of Wales have community councils. A Measure that places a statutory obligation on community councils would create an inequality for those areas and citizens without councils.

Furthermore, the One Wales commitment relates to placing a statutory obligation on *local authorities*, referring to county and county borough councils in Wales. As the Proposed Order is only seeking competence in order to implement the One Wales commitment, a policy decision was taken to apply the competence to county and county borough councils only.

Encompassment of the functions of 'Community Councils' in the Proposed Order

As presently drafted, the functions of community councils are not within the scope of the Proposed Order for the policy reasons set out above.

Inclusion of exception in Matter 2.1 relating to 'enactments' in the Proposed Order

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
 Caerdydd • Cardiff
 CF99 1NA

Ffôn • Tel 029 2089 8465
 Ffacs • Fax 029 2089 8015

correspondence.alun.ffred.jones@wales.gsi.gov.uk

Wedi'i argraffu ar bapur wedi'i ailgylchu (100%)

Printed on 100% recycled paper

I undertook to further clarify the reason why the word '*enactment*' included within the exception to the proposed Matter 2.1 is defined to include '*any future enactment*'. This definition is applied solely in relation to the carve out to proposed Matter 2.1 in relation to "*...removal of any public right under an enactment to have access to any such remains, monuments, buildings, places or wrecks*". The carve out is limited to statutory public rights of access - ie a right conferred by an enactment. A policy decision was taken that statutory public rights of access to the historic environment should not be within the Assembly's competence and should remain with the UK government. This decision was based on the view that the right provided by section 19 of the Ancient Monuments and Archaeological Areas Act 1979 should be preserved, though of course if any other statutory public right of access was conferred by future enactments then they would also be covered. As I advised Committee on 8 July the 'carve-outs' are in the Proposed Order so that the competence does not create the potential to weaken or remove the existing statutory obligations on local authorities relating to cultural provision.

Consequently ensuring that the definition of enactment includes any future enactment was deemed necessary in case amendments are made to the legislation containing the right - ie the 1979 Act. If future enactments were not included by the definition, then for example, if section 19 of the 1979 Act was repealed and re-enacted in a similar or modified form by future legislation, then the protection of that right would be lost. Given the policy instruction that the Assembly should not have competence to remove any statutory rights of access, then this provision is necessary for protection of existing and future such statutory rights.

Conferral of additional legislative powers to the Assembly relating to Heritage Protection
The Committee asked about the discussions that had taken place on the inclusion of framework powers in the Heritage Protection Bill and whether given the uncertain status of the Bill whether there were any powers relating to Heritage Protection that now might be included in the Proposed Order.

The Heritage Protection Bill proposed equivalent powers for the Welsh Ministers as were intended for the Secretary of State in England in respect of heritage protection and was to replace completely all existing heritage protection legislation. It was developed on a co-operative basis between officials in Cadw and the Department for Culture, Media and Sport. The option of conferring competence on the Assembly to make a Measure was kept fully in view but not considered necessary as Cadw was able to incorporate into the Bill all the changes and distinctive provisions for Wales that it could envisage as needing in primary legislation for the foreseeable future.

The reason for a joint Bill is that it would be complex to consolidate and reform the law separately for England and Wales. In addition the case for reform in Wales is not considered as strong as in England. In England asset descriptions are generally poorer and thought not to be fit for purpose; there is also confusion caused by the involvement of various Government departments and agencies such as English Heritage. Although there is a need for some modernisation as in England, in Wales the protection system generally works well, which weakens the case for proceeding ahead of the introduction of the proposed Bill. Furthermore, a need for uniformity and consistency, particularly with regard to cross border designation and management of heritage assets, would lend support to proceeding on a joint – Wales and England - basis. However there are administrative steps we can take pending the introduction of the Bill and work is proceeding on a range of measures for reforming heritage protection arrangements which can be introduced without the need for primary legislation.

The proposals in the Heritage Protection Bill are quite different from the Proposed Order which relates to the functions of local authorities in the support, improvement and promotion of the appreciation of the historic environment. For the reasons set out above the Welsh

Assembly Government takes the view that it would be preferable to pursue joint England and Wales legislation in relation to heritage protection. Despite the uncertainty over the future of the Heritage Protection Bill, we believe that it still provides the most efficient and effective means of securing heritage protection reform in Wales. Consequently there are no additional powers relating to heritage protection I would wish to include in the Proposed Order.

I trust this information is of assistance to you in the Committee's scrutiny of the Proposed Order.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Alun Ffred Jones', written in a cursive style.

Alun Ffred Jones AC/AM

Y Gweinidog dros Dreftadaeth / Minister for Heritage